

שטר מכירת חמץ
בעמוד 49
Form for selling
HAMETZ on page 49

הלכות ומאמרים לפסח תשע"ח

עריכה: הרב איתן כהן - לשכת הרבנות אפרת

ניתן למצוא את החוברת באתר המועצה: www.efrat.muni.il

English Translation for Hilchot Pesach on the web: www.efrat.muni.il

כמו בשנה שעברה – השנה שוב נאחד את מדורות ביעור החמץ במרכזים שכונתיים בתוך מכולות מתכת. מצורפת רשימת הנקודות בהם תציב המועצה מכולות גדולות שימשו לביעור חמץ. התושבים מתבקשים לרכז את החמץ למכולות אלו בלבד. לתשומת לבכם – אין להדליק אש במקומות אש במקומות שלא אושרו מראש.

רשימת המקומות:

1. שכונת הרימון - מול בית הכנסת הרב תכלית
2. שכונת התאנה - בצומת התאנה - הגואל, על משטח פניו האשפה.
3. שכונת הגפן - מול בית הכנסת המרכזי (בית אהרון)
4. חניון המח"ר - בכניסה לחניון - מול פארק העשור.
5. שכונת הדקל - רח' נצח יום - מול בית מס' 8, סמוך לפארק השעשועים.
6. שכונת הדקל - סוף רח' נחמיה - ליד הכיכר.
7. שכונת הדקל - דקל ג', שד' דוד המלך ליד תחנת ההסעה מול פארק הג'ונגל.
8. שכונת הדקל - רח' זרובבל - במפגש עם דרך הביטחון.
9. שכונת הזית - צומת זית שיונתן החשמנאי - על השביל המוביל לבית כנסת משכן ציפורה.
10. שכונת הזית - רח' 'היודה המכבי' - המנורה, על המדרכה.
11. שכונת הזית - רח' פיטום הקטורת - מתחם המכולות
12. שכונת הזית - רח' מתתיהו הכהן, בחניית גני הילדים.
13. שכונת הזית - צומת פיטום הקטורת - הציפורן, בשטח הכורכר שיוזרד לדרך הביטחון.
14. בשכונת התמר - ליד בית הספר
15. בשכונת הדגן - בכיכר הכניסה לשכונה.

על מנת להגיע לחג הפסח עם עיר נקיה:

פינוי אשפה: בעיקרון ימי ראשון שלישי וחמישי

תגבור: יום שני 26.3, יום רביעי 28.3

פינוי גזם וגרוטאות: בעיקרון ימי חמישי

תגבור: יום שני 26.3, יום שישי 30.3

תושבים מתבקשים להוציא גזם וגרוטאות ערב לפני האיסוף.

חג אביב שמח ופורה

אגף שפ"ע

תוכן עניינים

עמוד

- 4 ברכת הרב - הרב שלמה ריסקין
ברכת המועצה הדתית
5 אפרת של מעלה - סיכום מהנעשה במועצה הדתית בחצי שנה האחרונה
6 הקדמה - הרב איתן כהן

מאמרים:

- 8 פסח תשע"ח - הרב שלמה ריסקין
9 זכר ליציאת מצרים - הרב שמעון גולן
12 דבר תורה לשבת הגדול - הרב רפי קדוש, קהילת "ברכה ושלום"
14 "מה העבודה הזאת לנו" - אתגרים חינוכיים - קרוליין פייזר-בולג
16 דגשים חינוכיים להורים לקראת חג הפסח וליל הסדר - הרב איתן כהן
18 הלכות פסח תשע"ח - עם תוכן מפורט
41 לוח ספירת העומר תשע"ח
43 חידון ליל הסדר - הרב אפי כדורי
48 הגעלת כלים - פסח תשע"ח
49 שטר מכירת חמץ

לוח זמנים

סוף זמן ביעור

ספרדים - 11:28 | אשכנזים - 11:40

סוף זמן אכילה

ספרדים - 10:13 | אשכנזים - 10:39

חצות 12:43

ברכת הרב

ערב פסח תשע"ח

לקהילתי הנכבדת והיקרה,

התורה, בתארה את חג השבועות, מצווה: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹת, מִיּוֹם הִבְיָאֲכֶם אֶת-עֹמֶר הַתִּנוּפֶה, שִׁבְעַת שָׁבֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה" (ויקרא כג:טו). מדוע נקרא החג בשם "שבועות", שם המתמקד בפרק זמן ולא באירוע נקודתי כמו שאר החגים? ומה הקשר בין חג זה לחג הפסח, שהרי ה"שבועות" מחברים בין שני החגים?!

למרות מעמדו הבולט של פסח, אין הוא, למעשה, אלא תחילתו של תהליך בדרך לגאולה. אמנם הוא מציין את הצלתנו משעבוד מצרים, אך הוא מביא אותנו רק עד למדבר הצחיח. עלינו לזכור שהימים והשבועות שמייד לאחר מכן - ההכנות, התקוות והשאיפות שלנו בדרך להר סיני - גם הם עתירי-משמעות. לא רק היעד חשוב, אלא גם המסע.

מכאן אנו למדים, שבליל הסדר, השאלות חשובות יותר מן התשובות. ואכן, ההגדה מתמקדת בשאלות של ארבעת הבנים, ולא בתשובות עליהן. בדומה לכך, מדינת ישראל עצמה אינה הגאולה השלמה, אפילו לא בעיני הציונים-הדתיים הנלהבים ביותר. אין היא אלא "אתחלתא דגאולה", עבודה בתהליך, ואמצעי להשגת המטרה.

כמו פרק הזמן המחבר בין פסח לבין שבועות, במאמצים שאנו עושים - יום אחר יום, שבוע אחר שבוע - אנו סוללים את הדרך לגאולת העם היהודי והאנושות כולה. השנה, הבה נקבל עלינו מחדש את תפקידינו החיוניים להשגת אותו יעד המובטח מעם ה'.

בברכת חג כשר ושמח
שלמה ריסקין

ברכת המועצה הדתית

ערב חג הפסח

**אנו מבקשים לברך את התושבים הוותיקים והחדשים באפרת
בברכת חג חרות כשר ושמח !**

עליזה אלמקייס - מנהלת המשרד
ר' דוד כהן - משגיח כשרות
ר' אריאל פרחי - משגיח כשרות
אילן כהן - איש תחזוקה
שרה נחשון - בלנית
זהבית בר ניצן - בלנית
מרלין ברודר - בלנית
הדסה לפידות - בלנית
ר' שלמה אברסין - אחראי עירוב

בוב לנג - יו"ר המועצה הדתית
חיים שמל - גזבר
אלישבע סטולמן - חברת מועצה הדתית
אביגיל מוסקוביץ' - חברת המועצה הדתית

חברי חברה קדישא
מתנדבי/ות המועצה הדתית

אפרת של מעלה

סיכום מהנעשה במועצה הדתית בחצי שנה האחרונה

תיק נישואין באפרת.

השנה אנו ננסה בע"ה בפרוייקט ניסויי - לערות הדרכה מקיפה לכלות וחתנים, הדרכה שתכלול הדרכה הלכתית, זוגית, וכלכלית בעלות סימלית לשני בני הזוג. אם הנסיון יצלח ויהיה ביקוש - נשקול המשך.

עירוב: השלמנו את העירוב סביב כל הבתים כולל אתרי הבנייה בשכונות דגן ותמר, וכן בין איזור התעשייה בתאנה מזרח לרימון. ניתן לראות מפת עירוב מתוקנת באתר המועצה. **תרבות תורנית:** המועצה הדתית בשיתוף המועצה המקומית אפרת והמתנ"ס תמכו בפרויקטים של תרבות תורנית, כגון: הרצאות בבתי הכנסת השונים באפרת, חולקו סידורים לילדי "עשה חיל".

הרב איתן כהן ערך מפגשי הדרכה לעירוב לילדי אורות עציון בנות, דרך אבות, אורות יהודה ונווה שמואל. התלמידים למדו על העירוב ואף התנסו בהקמתו ותיקנו.

כמו כן, הרב איתן נתן שיחות לתלמידות עשה חיל, ולתלמידי בית הספר החדש בתמר ולתלמידי ישיבת נווה שמואל, פעילויות נוספות עם תלמידי בתי הספר מתוכננות לקראת פסח (או"ע בנים) ולקראת שבועות (עשה חיל, או"ע בנות, שלושת האולפנות).

בעתיד הקרוב מתוכננת הרצאה מרכזית חודשית החל מפסח כל פעם בבית כנסת אחר. וכולל יום שישי חצי שנה בדקל וחצי שנה בזית.

בית עלמין: בשיתוף מוע"ד גוש עציון שדרגנו את חדר הטהרה ואת מערכת החשמל בבית העלמין. **אישורי צדקה:** גם השנה המועצה הדתית עורכת ביור מקדים לפונים לאסוף צדקה באפרת, כשירות לציבור הרחב בכדי למנוע אי הבנות/נעימות מול מקבצי צדקה שאינם זכאים לאישור זה. כל פונה מתבקש להמציא כמה מסמכים המעידים על מטרת האיסוף. לאחר שכל המסמכים הנדרשים מתקבלים במוע"ד, הם מועברים לוועדת צדקה (בכל פעם למישהו אחר) המורכבת מנציגים בכל הישובים בגוש עציון, והם, על סמך הניירת מקבלים את ההחלטה אם לאשר או לא. אדם שאין ברשותו אישור כזה או שיש בידו אישור שאינו בתוקף - לא מומלץ להיענות לפנייתו. לאחרונה אנו עדים ליותר מקרי זיוף האישורים ושימוש בהם לרעה - אנא ערנותכם.

רבנות: השנה הרב שמעון גולן פרש לגמלאות כחוק. המועצה הדתית ועובדיה מוקרי תודה על שירות ולווי לאורך השנים, ומאחלים לרב גולן אריכות ימים ושנים בבריאות טובה. הרב איתן כהן נבחר לממלא מקומו במשרת רכז שירותי דת, המועצה הדתית מאחלת לרב כהן בהצלחה!

כשרות: אנו נותנים שירות השגחת כשרות לכ-35 בתי עסק (חנויות, מסעדות, קייטרינג) שונים ברחבי אפרת. אנו קוראים לציבור לעקוב אחד הפרסומים שלנו הנמצאים באתר בנושא ולגלות עירנות בבתי העסק השונים לממכר מזון, יש לשים לב לממכר מזון (בעיקר בימי שישי בדוכנים שונים) שאינו נושא תעודת כשרות מהמועצה הדתית אפרת. השנה התחלנו בנוהל חדש - כל בעלי הקייטרינג באפרת מקבלים מהמועצה הדתית מדבקות לסימון כל המוצרים/מאפים/תבשילים היוצאים ממטבחיהם. לרשות הציבור עומדים מפקחי הכשרות הרב דוד כהן והרב אריאל פרחי לשאלות בנושא כשרות בבתי העסק תחת השגחתם.

מקוואות: השנה ביצענו מספר פעולות במקוואות הנשים לצורך הסדרת וקבלת רישיון עסק, כולל דרישות משרד הבריאות, כיבוי אש, נגישות, בטיחות ועוד.

מקוואה נשים חדש בתמר - בניית המקוואה החלה והצפי לסיום הבניה והתחלת תפעולו בע"ה בסוף הקיץ.

מקוואה נשים ברימון - בקרוב נתחיל בשיפוץ. מקוואות הנשים - בשלושת מקוואות הנשים הרכבנו מזגני אוויר לקירור בקיץ וחימום בחורף, במימון המשרד לשירותי דת.

מקוואה דגן - קיבלנו אישור עקרוני מהמשרד לשירותי דת, וכאשר המשרד יקבל תקציבים, הם יעבירו תקציב לבניית המקוואה גם לאפרת.

נישואין: בשנת 2017 ב"ה פתחנו 120 תיקי נישואין ו-3 תיקי רווקות - כן ירבו!! אנו ממליצים לכל זוג העומד להנשא - להכנס לאתר המועצה המקומית בספריית המועצה הדתית ולהתעדכן בהליך ובמסמכים הנדרשים. בשנה שעברה חידשנו את הכתובות לזוגות הנישאים, הכתובה מגיעה במארז קשיח ובכריכת עור.

אנחנו ממשיכים לתת שי לבני אפרת הפותחים

הגדולה הזו היא חובה גדולה שבעתיים.

יהי רצון שכפי שאנו רואים את ניסי מצרים "ואת ניסך שבכל יום עמנו", נוסיף ונזכה לשמוע בשופרו של משיח ולזכות לביאת גואל ובניין אריאל במהרה בימינו.

בחוברת שלפניכם, ניסינו לאחד כאחד את החג מכיוונים שונים, תחילה כיוונים מחשבתניים במאמרים על החג, ולאחר מכן החלק ההלכתי וחיידן לילדים, כמו כן מידע שימושי רב.

בחלק המחשבתי, מורינו המרא דאתרא הרב שלמה ריסקין, כתב על חירותו של אדם והסבת ליל הסדר. במאמרו של קודמי בתפקיד הרב שמעון גולן תוכלו למצוא דברים הנכנסים אל הלב על המושג הרחב בעולם המצוות הנעשות "זכר ליציאת מצרים". הרב רפי קדוש כתב על גדולתה של "שבת הגדול". והרבנית קרולין פיזור-בולג, כתבה לנו דברים בעניין הייחס לילדים השונים בליל הסדר - הדרכתה של ההגדה בייחסנו לכל אחד מארבעת הבנים. את החלק הרעיוני חתמתי בדגשים חינוכיים לקראת ליל הסדר, לילה שרובו ככולו עסוק ב"והגדת לבנך".

לאחר החלק הרעיוני מגיע החלק ההלכתי של החוברת, חלק זה נכתב במטרה לפשט את הדברים בצורה הנוחה ביותר הלכה למעשה. הוא מתייחס להלכות הימים שלפני פסח, הכשרת הבית והכלים, ליל הסדר, חול המועד, שביעי של פסח, בני ארץ ישראל בחו"ל וספירת העומר. דגשים מיוחדים השנה ניתנו לעובדה שליל הסדר חל בשבת, ושבת סמוכה לשביעי של פסח אחריו, עם דגשים להלכות עירוב תבשלין, מקלחת לקראת שבת, חמץ וקטניות בשבת ועוד. כמובן שבפסח ישנם מנהגי משפחה רבים ושונים, ואני כתבתי מה שנכון לכולם מעבר לכך כל אחד ישמור על מנהגי משפחתו מצד ההידור והמנהג.

החל מערב פסח ועד סוף החג, למנהג האשכנזים אנו נוהגים שלא לומר "מזמור לתודה" בפסוקי דזמרה. מנהג זה נובע מכך שבימים אלו לא היו מקריבים קרבן תודה בבית המקדש, מפאת העובדה שאחד מתוך ארבעת הלחמים הבאים עם הקרבן היה עשוי חמץ. למעשה ישנם רק שני קרבנות שבאים חמץ, קרבן התודה, וקרבן שתי הלחם המוקרב בחג השבועות, כל שאר הקרבנות מתקיים בהם הפסוק: "כי כל שאור...לא תקריבו ממנו אשה לה".

הרמב"ן בפירושו לויקרא (כג, יז) כתב, שקרבנות החמץ באות תודה לה', המתבטאת גם בשתי הלחם בהודאה על כך ש"חוקות קציר שמר לנו", הוא מוסיף ומסביר שהחומציות מבטאת את מידת הדין ולפיכך אינה יכולה לבוא כקרבן. רק אדם שמכיר בקטנותו ומתוך כך יודע להודות על מה שמקבל - שאינו מגיע לו על פי הדין, אלא כחסד מאיתו יתברך. רק אדם כזה אין בו חשש גאוה-וחימוץ, ויכול להקריב את הקרבן שמעורב בו חמץ - זהו קרבן התודה.

בשבעת ימי הפסח אין צריכים מזמור לתודה - **שכל ימי הפסח הם ימי הודאה ושיירה. שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו**. שיר על ישועה הגדולה שעשה לנו ה' בנסי יציאת מצרים ובנסי ים סוף. בפסח נדרשת מאתנו הזהירות מאיסור חמץ - של מידת הדין והגאוה, יחד עם היכולת הנפשית להודות ולשבח לה' על חסדיו הגדולים, על ההשגחה העצומה שלו על עם ישראל בכלל ועל דורנו בפרט.

כמדומני שאין אנו יוצאים ידי חובת הפסח בקריאת ההגדה בדורנו אנו כמו בכל הדורות הקודמים. המילים: "אשר גאלנו וגאל את אבותינו" הנאמרות בברכת המגיד בליל הסדר, הן בעלות משנה תוקף - בדורנו קל יותר להודות על הגאולה, ולפיכך החובה שלנו להיות מחוברים לליל הסדר ולהודאה

על לימוד נוער לקראת פסח, מקומות שריפת חמץ ביישוב, סדר ספירת העומר והפניה לחסדי אפרת לצורך תרומת קמחא דפסחא.

אני פנוי לשאלות בכל עניין נוסף שעולה לפני פסח, במהלך החג ובשאר ימות השנה. ניתן לפנות אלי בנייד 050-4401459 או במייל raveitan@efrat.muni.il חיבה מיוחדת יש לי לשאלות המגיעות מהנוער הנפלא שלנו ומתושבי אפרת לובשי המדים. מכם ההורים אבקש שתלמדו אותם להרגיש חופשי לפנות.

בסימן והגדת לבנך, צורף לחוברת חידון פרי עטו של המחנך הרב אפי כדורי - באתר המועצה הדתית תוכלו למצוא לינק שדרכו תוכלו להגיע אל החידון ולענות עליו. בין הילדים הפותרים נכונה יוגרלו סידורים ליום העצמאות. החידון הוא הזדמנות טובה לעיסוק בריא וטוב לילדים לחופשת הפסח.

מלבד זאת תוכלו למצוא בחוברת עניינים טכניים חשובים: שטר מכירת חמץ, הודעה על דרשת שבת הגדול של המרא דאתרא, זמני ומקום הגעלת חמץ הציבורית, הודעה

בהודאה לה' על חלקנו,

ובאיחולי חג חירות כשר ושמח, שיביא אל בתי כולנו חירות אמיתית הקשורה בהכרת הטוב הגדול שאנו זוכים לו מאיתו יתברך.

בברכה נאמנה
הרב איתן כהן
לשכת הרבנות אפרת

פסח תשע"ח

הרב שלמה ריסקין

אותו על שהרג את המצרי. במקום לקדם את פני משה כגיבור שסיכן את חייו כדי להציל עברי מאחיו, הם לועגים לו. העבדות משחיתה את המשעבד - וגם את העבד.

אם הכוח משחית, וכוח מוחלט משחית לחלוטין, הרי שהעדר-כוח משחית יותר מכול. במחזה אוסטרלי נפלא על השואה בשם "קצה הלילה", פוסק קאפו לשעבר: "לא היו גיבורים באושוויץ, היו רק אלה שנרצחו ואלה ששרדו".

עבד חש חוסר-אונים: כאשר אין הוא בטוח ביכולתו להשיג מזון, הוא מתאווה כאחוז דיבוק לפרוסת לחם - כמעט בכל מחיר. מנקודת ראות זו יש במדבר לא רק נופים מפעמים, אלא גם אמירה מוסרית מפעימה בדבר הפיכת העברי המשועבד לעברי משוחרר.

המן, שירד יום-יום מן השמים, נועד לשנות מנטליות של יחידים חמדנים המנסים לשרוד במחנה העבודה המצרי, לאומה אשר בה "וַיִּלְקְטוּ ... וְלֹא הָעֲדִיף הַמִּרְבֶּה, וְהַמִּמְעִיט לֹא הֶחֱסִיר. אִישׁ לְפִי-אָכַל וְלֶקְטוּ" (שם, טז:יז-יח).

ההגדה פותחת במלים, "הָא לְחָמַא עֲנִיָּא דִּי אָכְלוּ אֲבִיתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכַפֵּין יִיתִי וַיִּיכַל, כָּל דְּצָרִיף יִיתִי וַיִּפְסַח". יותר מאשר הכנסת אורחים גרידא יש כאן; זהו עניין שביסוד החירות היהודית; המעבר מהלוך-נפש מפוחד, אנוכי, של שמירת מזון לשימוש בלעדי, איש-איש לנפשו - לדפוס מחשבה משוחרר של נתינה ושיתוף עם אלה שמזלם לא שפר עליהם.

כעת ברור לנו מדוע המדרש מקשר את המלה "להסב" עם הדרך הסובבת. מעבר לשורש המשותף, עצם המטרה של דרך זו היא לטהר את הלב מאורח החשיבה של העבד, שעדיין דואג לא רק מן הפלישתים אלא גם מִפֶּה נוסף, שמא מחכה הוא ליטול את המעט שיש לו. לפיכך, כשאנו נותנים על-מנת שאחרים יוכלו גם הם להרגיש חופשיים, בזאת אנו ממחישים בצורה העמוקה ביותר שאין אנו עוד עבדים, אלא בני-חורין באמת.

מדוע יש להסב בעת אכילת המצה בליל הסדר? חז"ל קובעים, בהלכה שבעיניי מקפלת בתוכה את מהותו של חג הפסח, כי בליל הסדר, "אֶפִּילוּ עֲנִי שְׂבִי שְׂרָאֵל לֹא יֵאָכֵל עַד שְׂיָסֵב. וְלֹא יִפְתָּחוּ לוֹ מִצָּרְכָּהּ כּוֹסוֹת נְשִׁלִּין" (משנה, פסחים יא).

ערב אחד בשנה, אפילו חסרי-הכול מתנערים מכבלי אומללותם ומרגישים כאילו גם הם יצאו ממצרים. גם הם חוגגים את החג הזה, שבמרכזו אומה של עבדים שהפכה לעם חופשי. וכל אלה מאיתנו החברים ב"ועדת הצדקה" הקהילתית חייבים לוודא שכל יהודי ויהודיה, עניים ככל שיהיו, יקבלו הזדמנות להסב כבני-חורין גמורים.

מרתק לגלות שהדאגה של משנתנו כי גם העניים ביותר יסבו נסמכת על מדרש לפסוק בספר שמות. שם אנו קוראים כי כאשר פרעה משלח לבסוף את בני ישראל, "וַיִּסַּב אֶ-לֵהִים אֶת-הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר..." (שמות יג:ח).

מעניין לשים לב למלה "ויסב" שבפסוק, המגיעה מאותו שורש כמו המלה "להסב". התורה מסבירה כי אלוקים לוקח את בני ישראל בדרך עוקפת משום שהדרך הישירה ביותר הייתה מוליכה אותם דרך ארץ פלישתים. מעשה זה עשוי היה להרגיז עם תוקפני, שבהחלט היה עלול לתקוף את בני ישראל ולעורר בהם פחד שיגרום להם לסגת. אף-על-פי שחזו במפלת האימפריה המצרית, בניסי עשר המכות ובקריעת ים סוף, בני ישראל עדיין מפחדים לאסור מלחמה. יודע אלוקים שבנשמתם הם עדיין עבדים. אחת מן הטרגדיות המרובות של העבדות היא השפעתה הפסיכולוגית על הקורבן, שמאמין בעטיה כי הוא חסר-ערך וחסר-יכולת להילחם על זכויותיו.

ואכן, משה לומד את הלך הזה כשהוא הורג נוגש מצרי שהיכה ישראלי. אולי קיווה שמעשהו יתסיס את העבדים העבריים וינסוך בהם רוח להתקומם כנגד משעבדיהם ולתבוע את חירותם. אך כיום השני, בנסותו להפריד בין שני עברים ניצים, הם מקניטים

זכר ליציאת מצרים

הרב שמעון גולן

לבני ישראל בראשונה על פי ראות עיניים ואחרי כן נמסר לאיש מפי איש בקבלה הדומה למראה עיניים.

ההתגלות האלוהית הפומבית, היא ההוכחה והבסיס לאמונה ולקיום מצוות. מכאן מגיע החבר למסקנה נוספת:

אילו היה חיוב התורה מצד מה שהא-לוה ברא את כולנו, היו שווים בה כל בני אדם כלבן כשחור, כי כולם ברואי יתברך. אולם חיוב התורה עלינו הוא מצד מה שהוציאנו הא-לוה ממצרים ומצד היות לו התחברות עימנו בהיותנו סגולת בני אדם.

רעיון דומה מציג רמב"ן (פרשו לחומש) סוף פרשת "בא":

ועתה אומר לך כלל בטעם מצוות רבות. הנה מעת היות עבודת גילולים בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית, ומהם שידו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח הא-ל בהם ואין עמהם עונש או שכר, יאמרו עזב ה' את הארץ.

וכאשר ירצה האלקים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כולם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם א-לוה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול. וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד אמיתת הנבואה, כי ידבר האלקים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ותתקיים עם זה התורה כולה...

ובעבור כי הקדוש ברוך הוא לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצווה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ ובעזיבת הפסח, והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות

מהר"ל מפראג שהקדיש ספר שלם ליציאת מצרים, ספר גבורות ה', אשר "מספר את הגבורות אשר פעל קורא הדורות, בצאת ישראל ממצרים לחרות", כותב בפרק ג מספרו:

ראינו ששמה התורה יציאת מצרים יסוד היסודות ושורש הכל, ומצוות הרבה באו בשביל היציאה שעל ידם יהיה לעינינו יסוד הזה ומאצלנו כל ימוט... שכל זה מורה כי יציאת מצרים בעצמו, חוץ מהנסיס שעשה ביציאה, הוא יסוד האמונה שעליו נבנה הכל. אף כי נסים ונפלאות אין מספר עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל, לא שמה התורה לזכור אותם ולעשות זכר להם כי אם ליציאת מצרים.

בשורות הבאות ננסה לבאר מדוע "יציאת מצרים הוא שורש אמונת אמת והדת", כלשון המהר"ל (שם, פרק כד).

ריה"ל ב"ספר הכוזרי" (מאמר א סעיף יא) שם בפי ה"חבר" את עיקרי אמונת היהדות: אני מאמין באלקי אברהם יצחק ויעקב אשר הוציא את בני ישראל באותות ובמופתים ממצרים וכלכלם במדבר והנחילם את ארץ כנען אחרי אשר העבירים את הים ואת הירדן במופתים רבים ואשר שלח אליהם את משה בתורתו ואחריו אלפי נביאים שכלם קראו אל תורתו ביעדם שכר טוב לכל שומרה וענש לכל עובר עליה. אנחנו מאמינים בכל הכתוב בתורה הזאת והדברים ארוכים.

לא אלוקים אשר ברא את העולם, אלא אשר הוציא את בני ישראל ממצרים!

בהמשך (סעיף כה) החבר מסביר את הסיבה לכך:

וכן פתח הא-לוה בדברו אל כל עדת בני ישראל: אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא אמר אני בורא העולם ובוראכם. וכן פתחתי אני בהשיבי לך שר הכוזרים כאשר שאלתני לאמונתי בהודיעי אותך מה הוא הדבר המחייב אותי והמחייב את כל עם ישראל: דבר שנתברר

אליו בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם, מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה.

גם הוא מסכים שהפומביות היא יסוד האמונה, אולם לא הפומביות של ניסי היציאה ממצרים, אלא הפומביות של דבור ה' אל משה במעמד הר סיני. מבחינה מהותית יש לראות את יציאת מצרים ומעמד הר סיני כתהליך אחד, וממילא, גם לדברי הרמב"ם, אפשר לראות ביציאת מצרים את יסוד ושושן האמונה.

למהר"ל שיטה שונה לחלוטין. כך הוא כותב בפרק מד בספר גבורות ה':

שיש בישראל ענין אלוקי שאין בכל הנמצאים, ולפיכך אמר: אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כי היציאה מארץ מצרים מורה שיש לישראל מעלה אלוקית נבדלת מן הגשמיים. וזה מוכח מפני שהוציא אותם מבית עבדים, שכבר התבאר כי העבד הוא חומרי וכמו שאמרו חכמים (קידושין סח ע"ב): שבו לכם פה עם החמור - עם הדומה לחמור. והרבה פעמים התבאר זה כי העבד שהוא משועבד דומה לחמור שהוא משועבד, מתפעל ואינו פועל, כמו העבד הזה. ומה שהשם יתברך הוציא את ישראל מבית עבדים היו יוצאים מן העבדות לקנות מעלה האלוקית, שכבר התבאר כי לא היה אומה בעולם שהיה כל ענינם הכל חומרי כמו מצרים, והם נקראו בעצמם אשר בשר חמורים בשרם. ולפיכך אמר: אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, שכל זה מורה שיש ישראל קנו המעלה האלוקית, ומאחר שקנו המעלה האלוקית ראוי שיתייחד שמו יתברך על ישראל בפרט כמו שאמר אנכי ה' אלקיך, כי הם ראויים לו יתברך. וכאשר הוא אלוקי ישראל בזה בעצמו הוא אלוקי הכל, שכל הנמצאים נמשכים וטפלים אצל ישראל כמו שימשכו כל האברים אחר הלב והוא העיקר...

יציאת מצרים ההיא ההכרה במעמד הרוחני של עם ישראל. יציאתם מבית עבדים היא

ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושנוכיר זה בפינו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא א): אמת ויציב דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טז, ג): למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ושנעשה סוכה בכל שנה.

וכן כל כיוצא בהן מצוות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים. כי הקונה מזוה בזו אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחידוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פינות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו.

יציאת מצרים, על האותות והמופתים הגלויים שנלוו אליה, מונעים "פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים", ולכן הם היסוד לתורה ולמצוותיה; "זכר ליציאת מצרים".

אמנם, מדברי הרמב"ם נשמעת הסתייגות מה מהאותות והמופתים של יציאת מצרים, כדבריו בהלכות יסודי התורה (פרק ח הלכה א):

משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו, לא להביא ראיה על הנבואה; היה צריך להשקיע את המצריים קרע את הים והצליל בתוכו, צרכנו למזון הוריד לנו את המן, צמאו בקע להן את האבן, כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ, וכן שאר כל האותות. ובמה האמינו בו? במעמד הר סיני שעיינינו ראו ולא זו, ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו, ואנו שומעים: משה משה לך אמור להן כך וכך... ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי? שנאמר: הנה אנכי בא

יציאה מהחומריות. בגלל מעמדם הרוחני, ישראל מקבלים תורה ומצוות. לכן, מצוות רבות, הגם שאינן קשורות ישירות ביציאה ממצרים, הן "זכר ליציאת מצרים" מכיוון שהם מבטאות מעמד רוחני מיוחד.

נראה שההבדל המהותי בין ריה"ל ורמב"ן, לבין המהר"ל הוא, שלפי ריה"ל ורמב"ן החשיבות של יציאת מצרים היא בתחום

החוויתי-רגשי; המעמדים נוראי ההוד של יציאת מצרים ומעמד הר סיני, ואילו לפי המהר"ל החשיבות היא בתחום התודעתי-מחשבתי; הבנת מעמדו המיוחד של עם ישראל.

מבחינה חינוכית, החלק הדורש יותר מאמץ הוא החלק התודעתי, ואותו יש להעביר לדורות הבאים בנוסף לחוויה.

דבר תורה לשבת הגדול

הרב רפי קדוש, קהילת "ברכה ושלוש"

הנס שעלו מן הירדן נקרא גדול ולכן יחסו הדבר אל השבת לפי שידוע היה שעלייתם מן הירדן לא היתה בשבת:

בנוסף לדברי הב"ח, שחושש שנתבלבל עם נס אחר שקרה באותו תאריך, אבקש להביא הסבר נוסף, שיסודו בדברי השפת אמת. אנו יודעים לצערנו שיש פעמים רבות פער גדול בין הכוונה והתכנון לבין המעשה. לא תמיד אנחנו עומדים בתכניות שלנו. לא תמיד אנחנו מצליחים ליישם את כל הדברים שרצינו ושהתחייבנו.

בחברה התועלתנית שבה אנו חיים, אין משמעות לכוונות. אם מישוהו יבקש מהקבלן לעמוד בזמנים, או לעשות משהו, והוא לא יעשה- זה לא יעזור שהוא יסביר **שרצה** לעמוד בזה ואינו יכול. אנחנו רוצים תוצאות, ומבחינה זו הכוונה לא מעניינת אותנו. כך פעמים רבות אנחנו גם אומרים לילדים שלנו- או לתלמידים שלנו- כוונות זה לא מספיק. אנחנו רוצים לראות מעשים! לצערי גם בשדה החינוך- הרבה פעמים מה שמשנה זה המספר בסוף הדרך- ולא התהליך. כל מורה מתמודד עם התופעה של תלמיד ש"שולף" 100 ללא מאמץ, למרות שלפעמים הוא מפריע או ישן, לעומת זה שעמל ועמל ומוציא 70....

אבל- **בעולם הרוחני זה לא כך.**

את הקב"ה **מאוד** מעניינת הכוונה שלנו. את הקב"ה מאוד מעניין הרצון שלנו. מה אנחנו רוצים וחושבים ושואפים.

בעולם הרוחני לא הכל תועלתני, לא הכל נמדד בתוצאות.

וזו הגדולה של "שבת הגדול".

ביום הזה הקב"ה אומר "משכו וקחו לכם שה לבית אבות". חז"ל אומרים "משכו וקחו"- משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו את הקרבן האמיתי.

האם מישוהו חושב שזה היה קל? בכל מובן זה לא היה קל. גם במובן של להפסיק עבודה זרה- אדם שהתרגל לדרך חיים מסויימת

אין הרבה נושאים בהלכה **שהשם** שלהם כל כך עומד במוקד העניין כמו "שבת הגדול". ההסבר הידוע המופיע במדרש וגם בטור (או"ח ת"ל) הוא על שום הנס הגדול שאירע בשבת זו. עם ישראל מצטווה לקחת שה לעיני המצרים ולהכין אותו לקרבן פסח, "והיו שייניהם קרות על ששוחטים את א-לוהיהן". **האבודרהם** מבאר, ובעקבותיו כמה אחרונים- שכמו שילד נכנס למצוות ונקרא "גדול", כך גם בני" התחילו לקיים מצוות בשבת הזו, ולכן נקראת "גדול".

יש מי שמדבר על **הרב הגדול** שבעיר שדורש; ויש טעם שחביב עלי במיוחד- מופיע בספר **הפרדס לרש"י**- שמכיוון שהרב מדבר ומדבר "עד אחר חצות סמוך למנחה", נראה בעיני העם **שהיום** עצמו גדול מאוד.

ויש המציינים את ההפטרה המיוחדת שקוראים בשבת זו, ובה כתוב "הנה אנכי... **הגדול** והנורא". (אגב, דווקא **המהרש"ל** שמביא את הטעם הזה אומר שזה לאו דווקא הטעם, כי אז היו קוראים לשבת "**וערבה**", כמו שבת "נחמו" או שבת חזון).

אולם נראה שמסקרן לא פחות בשם הזה, "שבת הגדול", לא רק החלק של "הגדול" אלא אולי עוד יותר החלק של "**שבת**".

שכן ממתי מצאנו בהלכה שהיום בשבוע משמעותי? האם אנחנו מציינים את "יום חמישי הגדול" כי בו יצאו בני" ממצרים? הרי תמיד מעניין אותנו מהו **התאריך**. מדוע לא נציין את התאריך המיוחד של שבת זו, י' לחודש, בכל שנה, ומה אכפת לי אם זה בשבת או לא? שאלה זו שואל הב"ח:

ב"ח אורח חיים סימן תל

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול וכו'. מה שתמהים העולם דאמאי יחסוהו לנס אל השבת ולא ליום העשירי בחודש כבר נאמרו בו דברים הרבה, ואני קיבלתי (משם) ר' משה חריף) דהטעם הוא לפי שבעשור לחודש עלו מן הירדן (יהושע ד יט) ואם היו מייחסין הנס ליום העשירי והיו קוראין יום העשירי יום גדול היו טועים לומר שעל שם

מבחינה רוחנית ועכשיו משנה אותה בגלל צו אלוקי- זו מדרגה עצומה. וגם לפי המדרש שמדבר על השנה שאותו הקריבו ועל המצרים הרואים אותם- זה וודאי לא היה פשוט והצריך תעוזה גדולה. אבל, זו הפעולה הפרו-אקטיבית היחידה שבני עשו בכל התהליך!

אומר השפ"א, נכון שהיו אח"כ קילקולים. נכון שאח"כ מגיע עמלק והורס את הכל. נכון שאח"כ יש חטא העגל הנורא. הכל נכון. ובכל זאת- זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך.

ה' זוכר לנו את הכוונה, את הרצון שהיו בשבת הזו.

ומה שמתחיל בצורה כל כך נעלה- בסופו של

דבר יסתיים בטוב. בסופו של דבר המהלך יסתיים בטוב, ויבוא אליה, וישיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

ולכן חשוב להדגיש שהנס היה בשבת, מפני ששבת- יותר מכל יום אחר בשבוע- מדגישה את הרעיון הזה שמה שחשוב זה הכוונה. ביום בו אנו מנועים מלעשות מעשה, כל העשיה אסורה עלינו, אנו נשארים עם הרצון ועם הכוונה.

ואולי זה הלקח הגדול של שבת הגדול- לתת את המקום הנכון לכוונה, לרצון. לא להקל ראש. כי בסופו של דבר גם אנחנו רוצים שיתחשבו בנו, בכוונות שלנו, במעשים שלנו.

"מה העבודה הזאת לכם" אתגרים חינוכיים

קרוליין פייזר-בולג, קהילת "זמר הזית"

הפתיחה המדריכה אותנו איך להתייחס לכל ילד לפי המוג המיוחד לו. בדרשה זו חז"ל מתארים מציאות שבה הילדים שלנו שונים זה מזה לא רק ביכולת האינטלקטואלית שלהם אלא גם בזיקה שלהם לחיי הדת. בדור שלנו ובקהילתנו המציאות הזאת נוכחת מאוד ופעמים רבות גם כואבת - לא כל ילד במשפחה מרגיש שאורח חיים דתי מתאים לו - "מה העבודה הזאת לכם" - לכם ולא לו. הילד הזה אינו מזדהה, אינו מוצא עניין בקיום המצוות. הבחירה הזאת גורמת להרבה צער וכאב להורים וגם מעוררת רגשי אשמה: "איפה טעינו?", "מה היינו צריכים לעשות אחרת?", "האם לא הראינו לו את היופי שבחיי תורה ומצוות?" פעמים רבות אין הדבר נכון. זה קורה בתוך משפחות אהובות, משפחות שבהן כיף לבני הבית להיות יחד, שהם נהנים לשבת בשולחן השבת והחג ולדבר זה עם זה.

אפשר לראות בדרשת ארבעת הבנים מעין נחמה וגם הכוונה לנו כהורים. כבר בימי חז"ל המציאות הזאת הייתה מוכרת. יש בנים בעלי זיקות שונות לדת. לא תמיד אנחנו שולטים בעניין ולא תמיד זו "אשמתנו". הנה הבן "הרשע" - הוא יושב סביב השולחן, מקורב למשפחתו, אך בו בזמן יש לו שאלות ותהיות עד כמה "העבודה הזאת" מתאימה לו.

הקביעה הזאת ש"אחד חכם ואחד רשע אחד תם ואחד שאינו יודע לשאול" יכולה להישמע כתיאור סטטי ולכן מוקצן, ואכן יש בתיאור זה מין קריקטורה. קשה להניח שאילו תיאורים של ילדים אמיתיים, אלא יותר תכונות שונות שנמצאים באותו בן אדם בו בזמן או בתקופות שונות בחיים. אחד מההסברים של ארבעת הבנים הוא שאילו ארבע שלבים שונים בהתפתחות כל ילד. בתחילת דרכו הילד הוא "אינו יודע לשאול", עדיין לא אומר משפטים שלמים ולא שואל על מה שהוא רואה בחיי הדת - הוא בשלב שמסבירים לו והוא מקבל

מכל חגי ישראל אין חג שהטקס המרכזי שלו כה ממוקד בקשר בין ההורה לילד כמו חג הפסח בליל הסדר. המצווה העיקרית של ליל הסדר - מצוות ההגדה - מוצגת כחייב של ההורה כלפי הילד: "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". ליל הסדר הוא כל כולו חוויה משפחתית, סביב שולחן האוכל, חוויה אינטימית בתוך הבית ובתוך המשפחה שבה ההורה מסביר לבנו את האירוע המכונן של הדת היהודית. כדי להבין את ההיחודיות של חוויה זו, אפשר להשוות אותה לימים הנוראים - הימים הקדושים ביותר בלוח השנה - שבהם רוב הטקסיות של החג מתרחשת בבית הכנסת, כל אחד בחוויה הדתית והרוחנית שלו בתוך קהילה רחבה. רק מצווה אחת נוספת ביהדות מנוסחת כשיחה בין האב לבן, והיא מצוות תלמוד תורה: "ושיננתם לבנך ודברת בם". ליל הסדר הוא חוויה דתית מכוננת שבה אנו כהורים מנסים להעביר את יסודות האמונה שלנו לילדינו.

אף שהמקור להגדה של פסח הוא הכתוב "והגדת לבנך" המתאר לכאורה מונוולוג של ההורה, הדרשה המפורסמת של ארבעת הבנים מלמדת את הלקח החינוכי הראשון שלה בהפיכת הציווי מאמירה חד-כיוונית לשיחה דו-כיוונית שמתחילה בשאלת הילד ממקום התעניינותו ורק אז נמשכת בתשובת ההורה.

הדרשה פותחת במילים "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה - אחד חכם ואחד רשע אחד תם ואחד שאינו יודע לשאול". בשלושה מקומות בתורה (נוסף על "והגדת לבנך") מסופר על שאלה ששואלים הבנים על משמעות המצוות בהגיעם לארץ ישראל. התורה מציגה את התשובות השונות שאנו אמורים לתת לבנים, והמשותף לכולן הוא הקשר לעובדה שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים.

אם ליל הסדר הוא הערב החינוכי פר אקסלנס, אז דרשת ארבע הבנים היא

בלי שאלות ובלי תהיות. בשלב הבא של ההתפתחות הילד מצליח לתהות ולשאול "מה זאת?" הוא יכול לשים לב לשינויים מהנורמות הרגילות ויכול להבין כשמשוהו שונה בהתנהגות הדתית שלנו מהיום יום. כשהילד גדל עוד, הוא מגיע לגיל ההתבגרות ומתחיל לשאול אם זו הדרך היחידה לחיות. אולי זה לא מדבר אליו, ולמה לו לקבל את המוסכמות של הוריו ושל הסובבים אותו. במעבר מגיל ההתבגרות לבגרות, הילד הבוגר כבר מתעניין כי זה משהו שהוא בוחר לעצמו, הוא רוצה להבין לעומק. השלב של ה"מרד" יכול להיות שלב קצר או ממושך עד שהילד מגבש לעצמו את זהותו הדתית. זה לא תמיד השלב האחרון, ויכול לבוא לאחר מכן - אפילו לאחר שנים רבות - שלב אחר של בחירה והזדהות עם הדרך שבה הוא גדל.

מה שחשוב הוא שהבן הזה נמצא סביב שולחן החג. גם הוא חלק מהסדר וגם הוא משתתף בשיח המשפחתי. אומנם הוא שואל שאלה שמקוממת את הוריו, אך הוא עדיין שואל, נכנס איתם לשיחה, נוכח. וגם אנחנו צריכים לעודד את נוכחותו. כשאנחנו נתקעים במצב כזה, הדרשה מדריכה אותנו גם לחזק את עצמנו. ילד כזה יכול לערער את הביטחון העצמי שלנו כהורים אפילו בדרך שבה בחרנו. אז חשוב לנו לענות לעצמנו "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" - מכיוון שאני מאמין שה' הוציא אותנו ממצרים, אני מקיים את המצוות ואת אורח החיים הדתי הזה. אני מוצא משמעות בחיים הדתיים אפילו אם בני כרגע לא.

מעניין לשים לב שהמשפט "והגדת לבנך..." בעבור זה..." מופיע כפתיחה למגיד כתשובה לבן הרשע, אבל גם בסוף המגיד כמין סיכום: "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמור בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה אלא אף אותנו גאל עמהם..." הנוסח ברמב"ם הוא "חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים." רב יונתן זקס מסביר שהרמב"ם סובר שיש שתי מצוות שונות, אחת לראות ואחת להיראות. אנחנו

צריכים לראות את עצמנו כיוצאים ממצרים ולהפנים את חווית הגאולה ומשמעותה בחיינו. אך אנחנו מצווים גם להראות אותה לאחרים, להחצינה כדי להעביר את זה לבנינו. למה הפסוק של "והגדת", המענה לבן הרשע שפותח את המגיד, חוזר על עצמו בסיכום המגיד? אפשר לומר שכל המגיד הוא בעצם ניסיון לענות ל"רשע" - לחלק שבנו או בילד שלנו ששואל "איך זה קשור אליי ואל החיים שלי? מה המשמעות האקזיסטנציאלית של המאורע הזה והטקס הדתי הזה?"

מלבד הנושא של היסוד האמוני של יציאת מצרים וזיקתו לחיינו, נראה לי שיש רעיון מרכזי נוסף בליל הסדר - לא פחות בסיסי וחשוב לחיינו הדתיים ולחינוך שאנו רוצים להעביר לילדינו. אחד מהמסרים המרכזיים של המגיד הוא האמונה שלנו בתהליכים דינמיים הן במישור ההיסטורי הן במישור האישי. המציאות העכשווית איננה תמיד זו שתהיה בעתיד. הדברים משתנים ומתפתחים. אם בתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, עכשיו קירבנו המקום. הקטע "והיא שעמדה" מדבר על מחזוריות בהיסטוריה: איום עלינו שבעקבותיו באה הצלה. השתא הכא - לשנה הבאה בארעא דישאל, השתא עבדי - לשנה הבאה בני חורין. המציאות העכשווית אינה מעידה על מה שיהיה בעתיד. אנו כיהודים מלאי תקווה שהדברים יכולים להשתנות, אפילו אם השינוי מתמהמה. גם זה הוא רעיון חשוב במגיד שחשוב לנו לזכור במיוחד כהורים.

בסוף הערב אנחנו אמורים להגיע לשלב שבו אנחנו מרגישים "ואותנו הוציא משם". העבר, ההיסטוריה, המאורעות, מחלחלים עד ימינו ומשפיעים על אורח החיים הדתיים שלנו, ובאיזשהו אופן גם על ילדינו, כל אחד, בדרך שלו.

חג שמח!

* תודה מיוחדת לתמר קציר על העריכה של המאמר

דגשים חינוכיים להורים לקראת חג הפסח וליל הסדר

הרב איתן כהן

לסבול כלים בעצמו).

הגעלת כלים - כיום מעטים ממש נזקקים להגעלת כל הכלים לפני פסח, אולם כדאי לקחת את הילדים למקום בו המועצה הדתית עורכת את הגעלת הכלים ולהגדיל ביחד איתם ולו דבר אחד - "שלא תשתכח תורת הגעלת כלים מישראל". יש בכך חינוך לשמירת כשרות הכלים, ניתן להסביר להם כעת יותר טוב גם למה מפרידים בין כלי בשר וכלי חלב.

בדיקת חמץ

כדאי שהילדים ילכו אחרי האבא לבדוק את החמץ ברחבי הבית, ויראו שאנו מחפשים את החמץ לאור הנר כתקנת חז"ל, הם גם יכולים לתת רעיונות איפה עדיין לא חיפשנו וכדאי לחפש.

לנוהגים להחביא עשר חתיכות של לחם לפני הבדיקה - החתיכות צריכות להיות קטנות מכזית על מנת שאם לא תמצאנה בכל זאת לא יעברו בכך על "בל יראה ובל ימצא", אף על פי כן כדאי הדבר לא לתת לילדים להחביא אותם לבד. כאשר האב הולך לבית הכנסת לתפילת מנחה ומעריב - תחביא האם ביחד עם ילדיה את החתיכות - ותרשום על פתק היכן הניחה אותן.

והכי חשוב לא לשכוח לבדוק חמץ במקומות שעיקר התקנה נועדה להם: הארונות שבהם שומרים את מאכלי החמץ במהלך השנה. (גם את מוצרי הפסח כדאי לבדוק שוב שבאמת לכל אחד מהם יש הכשר לפסח - ולא התערבבו במדף בסופר).

סוף זמן אכילת חמץ ושרפת חמץ

אם הילדים קמו מוקדם בבוקר זה מקל גם על ארוחת הבוקר. כך יש מספיק זמן לאכול את החמץ שנשאר עד סוף הזמן של האכילה. גם לשריפת חמץ כדאי לקחת את הילדים לעמוד מרחוק ולהיות שותפים באמירת "ביטול החמץ".

לישון בערב פסח

לישון שנת צהרים ארוכה לקראת ליל הסדר,

חג הפסח צריך להיות חוויה רוחנית ונעימה, לעיתים מרוב דגש על הניקיונות שוכחים לתת דגש על החלק המרכזי של החג - והוא ההכנה הרוחנית והחוויה הרוחנית. לכן צריך לתכנן את הזמן באופן שגם תוך כדי הזמן שמנקים ומכינים את התבשילים, מקדישים גם זמן להתכוננות רוחנית אישית של ההורים וביחד עם הילדים.

ניקיונות

אין ספק שבבית ממוצע החלק של הניקיון לוקח את החלק הגדול של הזמן המוקדש לקראת החג. צריך לשים לב שדבר זה לא יוצר מתחים ומצב של כעסים כלפי הילדים. "אל תסתובב עם אוכל", "כמה פירורים אתה עושה", "אתה לא מבין שעוד מעט פסח" וכן הלאה הם אמירות שלא תמיד תורמות לאווירה. במקום זאת חובה עלינו להסביר לילדים את העניין ומתוך כך לשתף אותם גם הם בניקיון, הם יכולים להיות שותפים בכל גיל: לסדר את החדר, לשטוף כסא מפלסטיק לנקות אבק ועוד ועוד. (גם אם לפעמים עבודתם אינה באמת יסודית ואנו צריכים לעשותה שוב אחריהם, צריך לתת להם להיות חלק בחוויית הניקיון לקראת החג). חשוב לא לשכוח לפרגן כל הזמן - "כמה שאתה עוזר יפה", "כשפסח יגיע בטח נהיה מוכנים טוב בזכות העזרה הגדולה" וכן על זה הדרך. וגם לא לשכוח שמותר להם לעשות הפסקה וללכת לשחק.

קניות / מכירת חמץ / הגעלת כלים / טבילת כלים חדשים

תמיד יותר מהר לעשות את כל הדברים לבד ללא הילדים הקטנים, אולם כל משפחה תבחר את ה"אירועים" שמשתפים בהם את הילדים. בקניות זה יותר קשה מכיוון שצריך לבדוק טוב טוב את כשרות כל המוצרים לפסח - מכירת חמץ או הגעלת כלים יותר פשוט זה קצר ולעניין. טבילת כלים זו חוויה שממש ניתן לשתף את הילד תוך כדי השגחה - שווה לנסות. (יש לזכור שהלכתית ילד לא נאמן

חשוב מאוד שהילדים יישנו - כל נשכח: מטרת ליל הסדר היא סיפור יציאת מצרים לילדים - לצורך כך הם צריכים להיות ערניים עד מאוחר בלילה.

לפני הסדר

כמובן שהילדים יכולים להיות עוזרים מצוינים בעריכת השולחן. אולם הם יכולים להיות גם רעבים, אין איסור לתת לילדים קטנים לאכול לפני זמן האכילה המיועד - לרוב קשה להם לחכות עד לסוף "מגיד" שמגיעים ל"שולחן עורך". לכן אפילו כדאי שיאכלו לפני תחילת ההגדה שיהיה להם הכוח והסבלנות המתאימה להגדה עצמה.

ליל הסדר

"מסמר הערב" - הילדים צריכים להיות "מסמר הערב" - זה הערב שלהם, עלינו לתת להם לשאול, לספר ולומר את כל מה שהם רוצים שקשור לליל הסדר, וכן לדרבן אותם לשאול עוד. הם שרים "מה נשתנה" - יש לעבור איתם על ההסברים של השאלות שהם שואלים - מהם שני הפעמים שאנו מטבילים הלילה? (מי מלח/חומץ, חרוסת). ובכל זאת לא לשכוח שהמצווה היא גם שאנחנו נספר להם: "והגדת לבנך".

לעשות קצת הצגות: "בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים",

יציאת מצרים זה לא לימוד היסטוריה: "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו כולנו עבדים לפרעה". (כדאי לשקול גם לעבוד עם הילדים על הצגות משלהם לפני ליל הסדר).

הסיפור האישי המשפחתי: כתוב בגמרא שלאחר הגאולה של קיבוץ גלויות סיפור נס הגאולה החדשה יהיה מרכז הכובד של הסיפור, יותר מאשר יציאת מצרים עצמה (מסכת ברכות דף יב). זה זמן מצוין לספר על הניסים של המשפחה איך עלו לארץ, מה היה במלחמת השחרור וכו'.

הפתעות לילדים - כתוב שהיו מחלקים לילדים קליות ואגוזים כדי שלא יישנו וישאלו, ניתן לצאת ידי חובה בסוכריות ודברים אחרים (במיוחד לילדים קטנים שאכילת אגוזים מסוכנת להם).

האפיקומן - "חוטפים מצה בליל הסדר", זהו עוד תכסיס של חז"ל כדי שהילדים לא יישנו. כל משפחה והמנהג שלה, גונבים את האפיקומן או מחביאים אותו וכו' לתת לזה להיות חלק מהמשחק - אבל שלא יאפיל על החלק המרכזי של הלילה - סיפור יציאת מצרים.

ארבע כוסות - אם הילד הולך לישון לפני סוף הסדר, כדאי לתת לו לשתות את הכוסות שעוד לא שתה (להשלים לארבע).

הלכות ומאמרים לפסח תשע"ח

עריכה: הרב איתן כהן - לשכת הרבנות אפרת

תוכן עניינים

עמוד

19	מנהגי חודש ניסן
19	שבת הגדול
19	ניקיונות הבית לפסח
20	מאכלים כשרים לפסח
22	תרופות בפסח
22	מוצרי חמץ
22	מכירת חמץ
23	הכנת בני הבית
23	בדיקת חמץ
24	הלכות ערב פסח
25	הלכות הכשרת כלים
30	הלכות ליל הסדר
34	הלכות חול המועד
37	שביעי של פסח ושבת הסמוכה לו
38	בני ארץ ישראל שנמצאים בפסח בחו"ל
39	הלכות ספירת העומר
39	מנהגי ימי הספירה
40	מנהגי הספירה ויום העצמאות

הלכות פסח תשע"ח

הרב איתן כהן - לשכת הרבנות אפרת

מנהגי חודש ניסן

נותנים כסף לצדקה "מעות חיטים" - קמחא דפסח לצורך הנזקקים. וכתב הרמ"א¹ שכל מי שגר בעיר שנים עשר חודש חייב לתת לקופת הצדקה של העיר לקמחא דפסחא (חסדי אפרת- מאפשרים תרומות דרך אתר האינטרנט). והוסיפו האחרונים בשם ספר מצוות קטן שהחייב נוהג היום כבר לאחר שלושים יום שגרים בעיר².

אין אומרים תחנון, ולא מתענים (למעט תענית בכורות ותענית חלום, ולדעת הספרדים מותר להתענות גם תעניות פרטיות³). יש שאינם עולים לבית העלמין בחודש ניסן.

רבים נוהגים לקרוא בסידור את חנוכת הנשיאים בכל יום משנים עשר הימים הראשונים של החודש.

מברכים ברכת האילנות, על שני אילנות פרי שהפריחים שלהם מלבבים⁴. נוסח הברכה: "ברוך אתה....מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהן בני אדם". ויש נוהגים לומר נוסחי תפילה ארוכים יותר המופיעים בסידורים של חלק מהעדות.

נהגו שלא לאכול מצה מראש חודש ניסן⁵ ועד ליל הסדר - כדי שנהיה תאבים לאכילת מצה בליל הסדר. אך יש לדעת שמעיקר הדין האיסור הוא דווקא בערב פסח, ולכן בצה"ל ובמקומות ציבוריים שמכשירים את המטבחים מגישים מצה לחיילים עוד לפני פסח, במצב כזה חשוב במיוחד להקפיד שלא לאכול מצה בערב פסח עצמו.

שבת הגדול

השבת שלפני הפסח נקראת שבת הגדול - מכמה סיבות. (כדאי לעיין במאמר הנפלא של הרב רפי קדוש בתחילת החוברת).

כתב הרמ"א⁶ שהמנהג לקרוא את ההגדה של פסח במנחה (לאו דווקא בתפילת מנחה אלא בשעת הצהריים) של שבת הגדול מהמילים

"עבדים היינו" ועד המילים "לכפר על כל עוונותינו". ומסביר במשנה ברורה⁷ שמכיוון שהנס התחיל משבת הגדול בקשירת השה למיטה וזו תחילת הגאולה - לכן קוראים אז את ההגדה. אך הגר"א לא נהג במנהג זה מכיוון שכתוב בהגדה "יכול מראש חודש?... יכול מבעוד יום? תלמוד לומר: 'ביום הזה' - לא אמרתי 'ביום הזה', אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך".

נוהגים לשמוע את הדרשה של הרב בשבת הגדול. (אחד מההסברים לשם "שבת הגדול" מכיוון ש"הגדול שבעיר" דורש באותה השבת). במוצאי שבת הגדול למנהג האשכנזים לא אומרים "יהי נועם", ואפילו במצב שבו ליל הסדר חל בליל שבת, כמו השנה, מכיוון שבערב פסח אחר חצות לא עושים מלאכה - אין שישה ימי מעשה ולכן לא אומרים "יהי נועם"⁸. ויש חולקים ואומרים ויהי נועם כשליל הסדר חל בליל שבת⁹.

ניקיונות הבית לפסח

הניקיון לפסח לוקח זמן משמעותי ומצריך סדר נכון של הדברים מבחינה הלכתית, מה חשוב יותר ועל מה אפשר לוותר. כמובן שיש בכך כבוד יום טוב כשכל הבית נקי ומסודר לחג, אך אין פסח שונה בעניין זה משאר החגים. הניקיון ההלכתי מצריך טיפול במקומות שיכול להיות בהם חמץ בצורה

1. רמ"א, סימן תכט, סעיף א
2. משנה ברורה שם, ס"ק ה
3. שולחן ערוך ורמ"א סימן תכט, סעיף ב. המחלוקת בין השולחן ערוך והרמ"א היא על תעניות פרטיות כגון תענית ביום הזיכרון של ההורים.
4. עיין סימן רכו
5. משנה ברורה, סימן תעא, ס"ק יב. ויש המקדימים ואינם אוכלים מצה שלושים יום קודם הפסח.
6. רמ"א סימן תל
7. שם ס"ק ב
8. שאלת יעבץ סימן יט, ועיין בשערי תשובה סימן רצה ס"ק ב. שו"ת ציף אליעזר יג, לו
9. משנה ברורה סימן רצה, ס"ק ג

משמעותית מבחינה הלכתית.

אסור שיהיה אפילו פירור קטן של חמץ במקום שיכול להיכנס לתוך מאכל בפסח. מקומות שבהם החמץ אינו עשוי להיכנס לתוך האוכל האיסור של "בל יראה ובל ימצא" הוא דווקא אם יש כזית במקום אחד, או חלקים פחות כזית שיכולים להצטרף למקום אחד. (למשל פירורים רבים ברחבי הבית באופן שבשעה שמטאטאים את הבית יהיה כזית פירורים במקום אחד).

המטבח

לאור האמור במטבח יש להקפיד על ניקיון יסודי ביותר, שלא יישאר שום פירור של חמץ, או שומניות של חמץ שיכולה להדבק בפסח לידיים או לדברים אחרים. לכן יש להקפיד ביותר לנקות את המקרר והמקפיא גם בכל הסדקים שלו. נכון להשתמש בחומר ניקוי שפוגם שאריות חמץ אם יש כאלו¹⁰. יש להקפיד על ניקיון השולחנות והמשטחים שאנו משתמשים בהם בפסח וכן כסאות האוכל.

בפרק "הלכות הכשרת כלים" תוכלו למצוא את אופן הכשרת הכלים ואביזרי המטבח השונים.

את כלי החמץ צריך לשים במקום שלא יבואו להשתמש בהם בפסח בטעות, השולחן ערוך¹¹ כתב שיש להצניע אותם במקום שלא רגילים להשתמש בו. על פי עקרון זה גם מי שמשאיר את הכלים בארונות המטבח צריך לסגור את הארון בצורה שלא יבואו לפתוח אותו בפסח מתוך הרגל על ידי מסקינטייפ וכדו'. (ניתן לכסות גם כן את הידית באופן שלא יהיה נוח לפתוח וזה ישמש זיכרון שאלו כלי חמץ).

מלבד המטבח מה צריך לנקות?

מלבד המטבח צריך לטאטא את הבית כולו. ולנקות היטב את פינת האוכל (שולחן וכסאות) וכל הקירות שליד פינת האוכל אם התלכלכו מחמץ¹². כמו כן צריך לנקות את כיסי הבגדים - אם מכניסים לשם חמץ (ילדים או מבוגרים)¹³. לנקות בין הכריות של הספות, ובכל מקום נוסף שעשוי להתחבא בו חמץ.

ניקוי הרכב

ניקוי הרכב צריך להיות יסודי, פעמים רבות ברכב משפחתי במיוחד כשיש ילדים קטנים,

ניתן למצוא חמץ. לכן חשוב לשאוב את כל הרכב בשואב אבק כולל מתחת לכסאות ולשטיחים.

שואב האבק

לאחר שמסיימים את הנקיונות לפסח יש לרוקן את שואב האבק, לעיתים ניקוי הרכב ומקומות שונים עלול לגרום להמצאות של כזית חמץ בתוך השואב.

מטאטא

יש שנהגו להחליף את ראש המטאטא בפסח, מחשש לפירורים שנמצאים בו ועשויים ליפול במטבח, וזהו מנהג נכון. מי שלא נוהג כן צריך לנקות היטב את המטאטא בערב הפסח.

משחקי ילדים, ספרים וכד'

אם עשוי להיות בהם חמץ יש לנקות אותם, אם לא עשוי להיות בהם חמץ אין חובה לנקות, אבל אין להעלות על שולחן הפסח משחקים שמשחקים בהם בשולחנות החמץ כל השנה. (הוא הדין לגבי ספרים, ברכונים וכל מה שעוד עולה על שולחן האוכל במהלך השנה).

מאכלים כשרים לפסח

חג הפסח הוא חג שבו לכל משפחה יש מנהגים משלה מה נכנס הביתה ומה לא, לכן על כל משפחה להקפיד על מנהגיה - בהנחה שאלו מנהגים שיש להם מקור או סיבה ראויים. באם יש ספק לגבי המנהג נכון להיוועץ ברב.

רכישת המאכלים -

סימון כשרות לפסח על גבי האריזה - בעת רכישת המאכלים חשוב להקפיד על סימון כשרות לפסח שמודפס על האריזה של המוצר. הרבנות הראשית שולחת כל שנה

10. גם בהלכות פסח קיים הכלל "סכנתא חמירא מאיסורא" - הסכנה חמורה יותר מהאיסור ולכן יש להקפיד על כללי הבטיחות בשימוש בחומרי הניקוי השונים, במיוחד לגבי תינוקות, ילדים, נשים הרות וקשישים. עדיף לוותר על חומר ניקוי חריף מאשר חלילה להגיע למצב של סכנה.

11. שולחן ערוך סימן תנא, סעיף א

12. שולחן ערוך סימן תמב, סעיף ו

13. רמ"א סימן תלג, סעיף יא

- רשימה חלקית של מוצרי יסוד שבאיסור קטניות - אורז, תירס, שעועית, גרגירי חרדל, שומשום, חומוס, גרעיני חמניות.
- רבים נמנעים ממגע של קטניות בכלי הפסח, אולם יש לדעת שהקטניות אינן הופכות את הכלים לכלי חמץ.

סימוני כשרות לפסח -

חברות המזון השונות נוהגות באופן שונה לגבי סימון כשרות המוצרים בפסח, באופן כללי ההגדרות הבאות מתאימות לרובן הגדול של חברות המזון. אבל תמיד צריך לשים לב ל"אותיות הקטנות".

- "כשר לפסח למהדרין" - כשר לכולם, אלא אם כן מצויין שהמוצר מכיל קטניות.
- "כשר לפסח לאוכלי קטניות" - בחלק גדול מהמקרים אכן מדובר בקטניות, אך לפעמים לא ואפשר לבדוק ברכיבים כדי להכריע.
- "כשר לפסח מכיל לפתית" - מכיל קנולה שבשנים האחרונות היו מי שהחליטו להחשיב בתור קטניות, אבל כבר התירו זאת גדולי הפוסקים - הרב יעקב אריאל שליט"א והרב דב ליאור שליט"א.
- "כשר לפסח לאוכלי מצה עשירה"¹⁴ - אסור לאשכנזים מחשש חמץ גמור, וכך גם נקט הרב מרדכי אליהו זצ"ל. הרב עובדיה יוסף זצ"ל בחלק מהשנים התיר זאת, אך לא כמהדרין.

מוצרים נוספים הצריכים אינם צריכים כשרות לפסח

מזון לבעלי חיים צריך להיות כשר לפסח. חומרי ניקוי וסבונים (כולל סבון כלים וסבון רחצה), אינם צריכים כשרות לפסח מעיקר הדין. בכל זאת מן הראוי לבחור סבון כלים כשר במידת האפשר. לגבי סבון רחצה

מכתב אזהרה שאין לרכוש מוצרים שכיתוב הכשרות לפסח הוא רק על גבי מדבקה, בשל תקלות שהיו שהמדבקות הודבקו על מוצרים שאינם כשרים לפסח.

רכישת בשר לפסח - כתבו הפוסקים שכאשר קונים בשר לחג, אין לומר ש"הבשר לפסח", שכן זה נראה כביכול האדם הקדיש את הבשר לקרבן הפסח, (למרות שאנו לא קונים בהמה שלמה).

קטניות - במנהגי הקטניות רבו המנהגים:

- רוב הספרדים מתירים אכילת קטניות, אך דואגים לברור אותם פעמים רבות לפני השימוש.
- האשכנזים ויוצאי צפון אפריקה נוהגים איסור באכילת קטניות. רבים מיוצאי צפון אפריקה נמנעים רק מאכילת קטניות שלמות, כגון אורז.
- מנהגי האשכנזים - נמנעים ממאכלי קטניות, אך יש מתירים שמן מכיוון שהוא לא היה בגזרה. ויש שנהגו איסור גם בשמן. מי שאינו יודע שבמשפחתו נהגו איסור בשמן - רשאי לצרוך שמן קטניות בפסח. (אם אדם נהג בעצמו איסור, שלא כמנהג אבותיו - יכול לעשות התרת נדרים ולהשתמש בשמן קטניות). גם לאלו שנמנעים משמן קטניות יש לדעת שכיום שמן קנולה ושמן כותנה אינם קטניות, למרות שיש הכשרים שכותבים על גביהם "כשר לפסח לאוכלי קטניות בלבד".
- לכן מותר לרכוש מיוזם משמן קנולה, דג טונה בשמן קנולה וכד', אולם צריך לבדוק ברשימת הרכיבים, שאכן אלו רכיבי הקטניות היחידים במוצר.
- קטניות מותרות לצורך חולה, או לצורך קטן הזקוק להם - כגון בתחילי הנקה לתינוקות.
- תערובת קטניות מותרת, אך אין להתירה אם עורבבה בכוונה תחילה, על מנת להתיר את הקטניות, ולכן אי אפשר לרכוש מוצרים שיש בהם תערובת קטניות.
- איסור קטניות מתחיל מרגע שמתחיל איסור חמץ, ולא ניתן לאכול בערב פסח קטניות עד כניסת החג.

14. ההלכה קבעה ש"מי פירות אינם מחמיצים" (שולחן ערוך, סימן תסב, סעיף א), אך זה דווקא אם אין בהם בכלל מים, אבל אם יש בתוך מי הפירות גם מים - אז הם ממחרים להחמיץ את הקמח מהר יותר מאשר מים רגילים (שם סעיף ב). האוסרים מצה עשירה חוששים לכך שבמי הפירות מעורבים היום גם מים. בנוסף הרמ"א אסר שימוש במי פירות כלל, אם לא לצורך זקן או חולה שצריכים זאת. (רמ"א זם סעיף ד).

לחם, פסטה, קוסקוס, פתיתים ביסקוויטים, דגני בוקר מחמשת מיני דגן, בירה, וויסקי ועוד. בכלל האיסור גם תערובת חמץ¹⁵, כל עוד הוא ראוי למאכל. דבר שאינו ראוי למאכל אינו עובר עליו באיסור "בל יראה ובל ימצא" ומותר להשאירו בבית בפסח.

מכירת חמץ

מכירת חמץ תוקנה ביסודה עבור מי שיש לו עסק עם חמץ רב, וללא המכירה היה כאן חסרון כיס גדול. אף על פי כן המכירה תקפה לכתחילה גם לכל אדם פרטי. בימינו שמוצרי המזון מורכבים ביותר אדם עשוי לא לדעת באיזה מוצר יש חמץ ובאיזה אין ולכן נכון למכור חמץ. אף על פי כן נהגו רבים שלא למכור חמץ גמור, אם אין בכך חסרון כיס. בקיום ביעור החמץ מהבית אין איסור "בל תשחית" ולכן אין בעיה לשרוף חמץ זה. אם כי בוודאי שעדיף להעביר לפני פסח לגמ"ח שמוכר את החמץ ומעביר לנזקקים לאחר הפסח.

מה צריך להכיל במכירה?

כל סוגי החמץ ותערובות החמץ כדאי להכיל במכירה, גם ספק חמץ - כגון קמח יש למכור (מכיוון שקמח כיום הוא לא בוודאי חמץ, לכן גם למי שאינו מוכר חמץ גמור אין סיבה לזרוק חבילות קמח במקום להכיל במכירה). כמו כן נהגו להכיל תרופות ותכשירים שיש בהם חמץ. למעט "מצה עשירה" (לדעת האוסרים) אין צורך למכור מוצרים שלא נוהגים להשתמש בהם בפסח, כל עוד הם כשרים לפסח לדעה מסוימת (כגון קטניות¹⁶). שטר מכירת חמץ ניתן למצוא בסוף החוברת, את השטר יש להעביר למועצה הדתית, ניתן לעשות זאת בעזרת הגבאים או שליח אחר.

יש הנוהגים להשתמש בסבון כשור מכיוון שסוברים ש"סיכה כשתיה", כלומר מה שאדם סך על גופו כאילו הוא שותה אותו ולכן אפילו אם זה פגום האדם מחשיב אותו. אך מעיקר הדין יש להקל.

משחת שיניים - בעבר התירו להשתמש בלי הכשר מכיוון שמשחת השיניים אינה ראויה למאכל כלב, אולם כיום שהתעשייה משקיעה ממון רב להפוך את משחת השיניים לטעימה יש להקפיד על משחת שיניים כשרה לפסח. כוסות נייר חד פעמיים לשתייה חמה - בשנים עברו גילו שהיתה בעיה בכוסות והחומר שהדביק אותם היה חמץ. לכן יש להקפיד על כוסות עם הכשר לפסח.

אין צורך בכשרות לפסח על נייר סופג - בעבר היה מעומלן בחמץ, כיום אין בעיה.

תרופות בפסח

קופות החולים מפרסמות רשימת תרופות כשרות לפסח, להלן כללי השימוש ברשימות אלו:

1. חולה במחלה מסוכנת - אסור לו להחליף את התרופות שלו ומשתמש בפסח בתרופות הרגילות שלו, אף אם אינן מופיעות ברשימת התרופות הכשרות.
 2. חולה שאינו מסוכן -
 - א. נטילת כדורים בבליעה אינו כדרך אכילה ומותרת גם ללא רשימת התרופות הכשרות.
 - ב. כדורי מציצה, סירופים ומוצרים בעלי טעם משובח - חייבים הכשר לפסח.
 3. ויטאמינים צריכים הכשר לפסח.
- תרופות שיש בהן חשש חמץ מכילים במכירת החמץ. הרב ריסקין מסכם עם הגוי שהוא מרשה לנו להשתמש בתרופות שלו. במקרה שצריך להשתמש בתרופה בפסח - חשוב להתכוון שלא "לזכות" בבעלות על התרופה כאשר נוטלים אותה בפסח, אלא לבלוע תרופה השייכת לגוי.

מוצרי חמץ

בכלל איסור "בל יראה ובל ימצא" של איסור חמץ בפסח, ישנו את כל החמץ הגמור - כגון:

15. שולחן ערוך סימן תמב, סעיף א. וכתב במשנה ברורה ס"ק א, שדין זה הוא נכון אפילו אם יש בתערובת פחות מכזית בכדי אכילת פרס, מכיוון שהכלי מצריך את כל החמץ ביחד לכדי כזית.

16. רמ"א סימן תנג, סעיף א.

הכנת בני הבית

מלבד הכנת הבית לפסח, יש לזכור שחשוב להכין גם את בני הבית לפסח. לליל הסדר צריך להיכנס מתוך רוגע ושמחה ולא מתוך עייפות ועצבנות, כאשר אנו מוכנים לקראת המצווה לספר ביציאת מצרים, ומצוות "והגדת לבנך". יש להכין את עצמנו לקראת ליל הסדר, לעבור על ההגדה מראש, לתכנן הפתעות לילדים, ולא להיות עייפים מרוב ניקיונות.

בדיקת חמץ

לפני בדיקת חמץ יש לטאטא את הבית.¹⁷ "אור לארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הנר". עם כניסת ליל יד בניסן ללא כל עיסוקים אחרים לפני כן מתחילים בבדיקת החמץ.¹⁸ צריכה זו להיות בדיקה רצינית ויסודית בכל המקומות שמכניסים בהם חמץ.¹⁹ גם מקומות שהחמץ עשוי להיכנס בהפתעה. לכן יפתחו את כל ארונות המטבח גם אלו שכבר נקיים לפסח, אולי בטעות מישוהו החזיר אליהם חמץ. שני המקומות המרכזיים לבדיקה הם הארונות של מוצרי המזון של כל השנה, והארון של מוצרי המזון שנרכשו לצורך הפסח. פעמים רבות מוצרים של פסח ומוצרים של כל השנה עשויים להתערבב במדף בסופרמארקט, ובשווג אדם קונה את המוצר בלי לשים לב שלא מצוין שהוא כשר לפסח. גם מקומות שכבר נוקו לפסח צריך לבדוק שלא נכנס לשם חמץ בטעות.²⁰ מלבד הבית צריך לבדוק, בעסקים ובמכוניות, ואם יש מחסן שמכניסים אליו חמץ. הגבאים צריכים לבדוק בבתי הכנסת, וכן כל מי שאחראי על מוסד אחראי על הבדיקה באותו המקום (גנים, בתי ספר, משרדים וכו'). הבדיקה צריכה להיות לאור הנר.²¹ אולם אין איסור שבנוסף לנר ידלקו בבית גם אורות אחרים אם הם מקלים על הראיה, וכן נהגו חלק מגדולי ישראל. ברכב אין לבדוק בעזרת נר בשל הסכנה, ושם יבדקו בעזרת פנס. לפני תחילת הבדיקה מברכים: "ברוך אתה...וציוונו על ביעור חמץ". אין לדבר בין הברכה

לתחילת הבדיקה, ויש שנוהרים לא לדבר עד סיום הבדיקה בעניינים שאינם קשורים לבדיקה, כדי שלא ישכחו לבדוק בשום מקום.²² יש המחביאים עשרה פתיתי חמץ קשים בגודל של פחות מכזית במקומות שונים שעשוי להיות בהם חמץ, וכדאי לעטוף את הפתיתים האלו בנייר כסף שלא יתפוררו. הסיבה למנהג כדי שלא תהיה הברכה לבטלה. אך למעשה יש שלא נהגו בכך מכיוון שהברכה היא על עצם החיפוש ועל מה ששורפים למחרת מהחמץ שנשא, ולכן אינה ברכה לבטלה.²³ לאחר גמר הבדיקה אומרים: "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי דלא חמיתיה ודלא ביערתיה ודלא ידענא ליה, ליבטיל ולהווי כעפרא דארעא".

"כל חמץ ושאור שיש ברשותי שלא ראיתיו ושלא ביערתיו ושאיני יודע עליו, יבטל ויהיה כעפר הארץ". אמירה זו חייבת להיות בשפה שהאומר מבין.²⁴

לדוברי אנגלית:

All leaven and anything leavened that is in my possession, which I have neither seen nor removed, and about which I am unaware, shall be considered nullified and ownerless as the dust of the earth.

לאחר הבדיקה יש לשמור את החמץ במקום מוצנע שלא יוכל להתפזר ממנו.²⁵

מי שעוזבים את ביתם לפני ליל בדיקת חמץ, צריכים לבדוק חמץ בלילה האחרון בו נמצאים בבית, אולם לא יברכו על הבדיקה. אם הם עוזבים את הבית יותר משלושים יום לפני פסח ואין כוונתם לחזור עד לאחר הפסח, אינם חייבים לבדוק ומספיק ביטול החמץ.²⁶

17. רמ"א סימן תלג, סעיף יא

18. שולחן ערוך ורמ"א סימן תלג, סעיף ב

19. שולחן ערוך סימן תלג, סעיף ג

20. שולחן ערוך שם, סעיף יא

21. שולחן ערוך סימן תלג, סעיף א

22. שולחן ערוך סימן תלג, סעיף א

23. רמ"א סימן תלג, סעיף ב

24. רמ"א סימן תלד, סעיף ב

25. שולחן ערוך סימן תלד, סעיף א

26. שולחן ערוך סימן תלו, סעיף ב

הלכות ערב פסח

מערב פסח ועד לאחר החג למנהג האשכנזים לא אומרים "מזמור לתודה", שכן בקרבן התודה ישנם עשרה לחמים שהם חמץ ולא ניתן להקריבה מערב פסח ועד לאחר החג²⁷.

תענית בכורות

הבכורים מתענים בערב פסח, ולדעת השולחן ערוך גם נשים בכורות, אך הרמ"א כתב שלא נהגו שנשים בכורות יתענו²⁸. כתב הרמ"א שכשהבכור עדיין קטן, האב מתענה במקומו, ואם גם הוא בכור אז האם מתענה במקום הבן²⁹. רבים נהגו לשבור את התענית בסעודת מצווה בסיום מסכת בבוקר לאחר תפילת שחרית³⁰. ויש שגם האבות משתתפים בסעודה עבור בנם הבכור אפילו אם הם בעצמם אינם בכורים, ואם גם האב בכור אז האם משתתפת עבור הבן.

זמני היום - אכילת ושריפת חמץ

ספרדים אשכנזים
סוף זמן אכילת חמץ 10:13 10:39
סוף זמן ביעור חמץ 11:28 11:40
לאחר ביעור החמץ אומרים:
"כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי דחמיתיה ודלא חמיתיה, דבערתיה ודלא ביערתיה, ליבטיל ולהווי הפקר כעפרא דארעא".
"כל חמץ ושאר שיש ברשותי, שראיתיו ושלא ראיתיו, שביערתי ושלא ביערתי יבטל ויהיה כעפר הארץ".

לדברי אנגלית:

All leaven and anything leavened that is in my possession, whether I have seen it or not, whether I have observed it or not, whether I have removed it or not, shall be considered nullified and ownerless as the dust of the earth. גם מי שאינו בביתו ואין לו חמץ לשרוף יאמר עד סוף זמן הביעור את נוסח הביטול³¹.

מלאכה בערב פסח

לא עושים מלאכה בערב פסח מחצות היום - שעת הקרבת קרבן פסח, שהוא זמן שיש לו חשיבות של יום טוב. המלאכות שנאסרו

כוללות את כל המלאכות שאדם עושה בשכר, וכן כביסה ושאר מלאכות שנאסרו בחול המועד (ראו בהמשך הדברים בהלכות חול המועד), אבל מלאכות קטנות כגון תיקון קטן בבגד לצורך החג מותר לעשות³².

אפילו לפני חצות לא מתחילים במלאכות חדשות בערב פסח, למעט תפירה, תספורת וכביסה, אבל מלאכות שהתחילו לפני ערב פסח וכן את המלאכות הללו שמותר להתחיל בערב פסח צרכים לסיים עד חצות היום³³.

אמירת סדר קרבן פסח

יש שנוהגים אחר חצות היום לומר את סדר קרבן פסח כפי שמופיע בהגדות.

אכילה בערב פסח

בערב פסח לא אוכלים מצה בכלל, כדי שנאכל מצה לתיאבון בלילה, למעט "מצה עשירה" לשיטת הספרדים שמתירים אכילתה בפסח, שמכיוון שבמצה זו לא ניתן לצאת ידי חובת אכילת מצה בליל הסדר מותר לאכול ממנה ביום³⁴. תבשילים שמעורב בהם קמח מצה ניתן להקל לאכול בערב פסח³⁵, אבל זה בתנאי שהטעם של התבשיל חזק יותר מטעם המצה. (למעט העושים קנידלך רק במים ללא מרק עם בשר או הרבה ירקות).

אכילה אחר שעה עשירית (רבע אחרון של היום)

אחרי שעה עשירית (שעה 15:50) לא אוכלים מאכלים כדי לשבוע מהם, ואין אוכלים מצה עשירה כלל. (ויש מחמירים כבר ממש וחצי שעות מהיום, לכן כל אחד ישפוט את עצמו - אם יאכל משעה זו האם זה יפריע לו באכילת

27. רמ"א סימן תכט, סעיף ב

28. שולחן ערוך ורמ"א סימן תע, סעיף א

29. רמ"א שם סעיף ב

30. משנה ברורה שם, ס"ק י

31. שולחן ערוך שם, סעיף ד

32. שולחן ערוך ורמ"א סימן תסח, סעיפים א-ב,

ומשנה ברורה ס"ק ז

33. שולחן ערוך ורמ"א שם סעיף ה

34. שולחן ערוך ורמ"א, סימן תעא, סעיף ב

35. ערוך השולחן, שם סעיף ה

36. רמ"א סימן תרלט, וערוך השולחן סימן תעא

סעיף ב

מצה לתיאבון בליל הסדר³⁶. הלכות הכשרת כלים

השימוש של הכלי - "כבולעו כן פולטו"

במסכת עבודה זרה³⁷, קובעת הגמרא את העקרונות של הכשרת הכלים:

"ת"ר: הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים: דברים שלא נשתמש בהן - מטבילין והן טהורין.

דברים שנשתמש בהן ע"י צונן, כגון כוסות וקתניות וצלוחיות - מדיחין ומטבילין והם טהורין.

דברים שנשתמש בהן ע"י חמין, כגון היורות (סירים) הקומקמוסון ומחמי חמין - מגעילין ומטבילין והן טהורין.

דברים שנשתמש בהן ע"י האור, כגון השפודין והאסכלאות (רשתות לצליה) - מלבנן ומטבילין והן טהורין."

בכל הנוגע להכשרת כלים יש להבחין בין סוגי השימוש השונים של הכלי:

1. כלים שמשתמשים בהם ישירות על האש ללא נוזלים בתוכם - צרכים ליבון.
2. כלים שמשתמשים בהם על האש כאשר הם מכילים בתוכם נוזלים - צריכים הגעלה.
3. כלים שלא משתמשים בהם ישירות על האש, אלא מערים לתוכם נוזלים רותחים צריכים הכשרה בעירוי.
4. כלים שמשתמשים בהם רק בקר - אינם צרכים אפילו הגעלה.

האשכנזים נוהגים כדעת הרמ"א³⁸, שהנהיג לכתחילה להכשיר כלי בהתאם לשימוש החמור ביותר שנעשה בו. - לדוגמא תבנית אפיה שלרוב אופים בה רק עם הרבה רוטב, שדינה ככלי בישול, ופעם אחת אפולל רוטב - יהיה צורך בליבון חמור. בעוד הספרדים נוהגים כדעת ה"שולחן ערוך" שיש להכשיר בהתאם לרוב השימוש בכלי, ולכן תבנית כזו ניתן יהיה להכשיר בהגעלה.

דין בן יומו:

מכיוון שאיסור הבלוע בכלי כשהוא בן יומו נותן טעם משובח ורק לאחר מכן נותן טעם לפגם, לכן יש להקפיד בעת ההכשרה שהכלי לא יהיה בן יומו. או לחלופין לדאוג שיש

משהו שפוגם את טעם המים (כגון סבון) כך שגם טעם שיפלט לתוכם לא יהיה משובח. בהגעלה הציבורית שעל ידי המועצה הדתית אנו מקפידים שהציבור יביא רק כלים שאינם בני יומם. **אנא דאגו לכן לפני שאתם מגיעים להגעלה.**

ניקוי לפני ההכשרה:

לפני ההכשרה יש לנקות את הכלים, כולל הלכלוך שמתחת לידיה של הכלים. (ניתן להקל בניקיון של דברים שעוברים ליבון - אם האש שורפת את הלכלוך לגמרי).

לצורך ההכשרה - של הכלים שקשה לנקותם כגון תנורים, כדאי להשתמש בחומרי ניקוי חריפים הפוגמים את שאריות המזון, כדי שלא יהיה עליהם יותר שם חמץ. (חובה להקפיד על כללי הבטיחות בחומרים הללו - סכנתא חמירא מאיסורא").

כלים סדוקים שלא ניתן לנקות - אפשר לשרוף את החמץ שבתוך הסדק, אך אם אי אפשר לעשות זאת לא ניתן להכשיר אותם.

חומרים שבעיה להכשיר:

חרס, ופוצלן: כלי חרס "אינו יוצא מידי דופיו לעולם", כלומר מה שבלוע בתוכו אינו יוצא ולכן הוא לא ניתן להכשרה³⁹.

כלי זנוכית:

- לספרדים - מכיוון שהם מאוד חלקים - לא בולעים כלל. ומספיק לשטוף אותם.

- לאשכנזים - מכיוון שהם עשויים מחול חושישים להם לדין כלי חרס⁴⁰, ולכן קשה להתיר להכשיר אותם, אולם מתירים בעזרת הגעלה שלוש פעמים כשאין לו כלים אחרים להשתמש בהם. אך פסקו חלק מגדולי ישראל שלא ניתן להכשיר לפסח זכוית לשימוש חם, ולכתחילה נכון לחשוש לכן בחומרת חמץ בפסח.

אמייל: יש האוסרים לכשיר כלי אמייל.

זמן הכשרת הכלים:

37. דף עה עמוד ב
38. שולחן ערוך ורמ"א סימן תנא, סעיף ו
39. שולחן ערוך סימן תנא
40. רמ"א, סימן תנא, סעיף כו, ונושאי הכלים שם.

לדעת האשכנזים: לא ניתן לבצע הגעלת כלים בפסח עצמו, וחייבים להגעיל את הכלים לפני פסח⁴¹, מכיוון שחמץ בפסח אסור בכל שיעור שהוא מחמירים לאסור גם הכשרה של דבר שמכיל בתוכו טעם פגום שעברו עליו יותר מ-24 שעות. ליבון ניתן לעשות גם בפסח עצמו, שכן הליבון שורף את החמץ שבתוך הכלי. לדעת הספרדים: הכל יכול להיעשות גם בפסח עצמו, אולם אז צריך לדאוג שהכלי אינו בן יומו, ולא להגעיל ביחד כלים עם חומרא שונה ברמת הבליעה (כגון כלים שבלעו בכלי ראשון עם כלים שבלעו בכלי שני)⁴².

אופן ההכשרה:

ליבון חמור - להניח את הכלי בתוך האש עד שיהיה אדום וניצוצות יהיו ניתזים ממנו. -

למעשה לא מומלץ לעשות ליבון חמור לשום כלי, מכיוון שהכלי יתקלקל. עדיף לקנות חדש.

ליבון קל - להניח כלי באש באופן שאילו היה קש צמוד לדופן החיצונית של הכלי הקש היה נשרף. (ניתן לבדוק זאת בעזרת הצמדת נייר טישו לצד החיצוני ולראות מתי הוא משחים).

הגעלה - הנחת הכלי בתוך מים רותחים מבעבעים. לאחר ההגעלה נהגו לשים את הכלי באופן מידי בתוך מים קרים, (אך אין לעשות זאת בכלי זכוכית מפאת הסכנה שהזכוכית תתפוצץ).

כלים שלא מניחים ישירות על האש ניתן להסתפק בעירוי מכלי ראשון בשעה שהוא רותח, או בהגעלה בתוך כלי שני - בהתאם לצורת השימוש.

41. רמ"א סימן תנב, סעיף א
42. שולחן ערוך שם

הכלי	ניקוי	ליבון חמור	ליבון קל	הגעלה	הערות
סיר	✓			✓	יש לנקות את כל הסדקים. לפרק ידידות פלסטיק ולנקות מתחתיהם, ולהגדיל את הידידות בנפרד מהכלי.
מחבת	✓		✓ - אשכנזים	✓ - ספרדים	
שיפוד	✓	✓			
כיריים	✓		✓ - בעזרת הפעלת המבערים		נכון לכסות את קרקעית הכיריים בפסח, משום חשש "ניצוק חיבור", במקרה שהמאכלים יגלשו.
כיריים אינדוקציה ⁴³	✓	✓			הפעלת כל המקומות שהכיריים מתחממים בהם בחום מקסימאלי למשך חצי שעה. מקומות על גבי הכיריים שאין מתחממים לא ניתן להכשיר ויש לכסות בניר כסף עבה.
חצובות	✓		✓	✓ לשיטת הרב עובדיה יוסף	לאשכנזים - גם לצפות בנייר כסף. (הדרך הקלה ביותר לעשות ליבון קל בבית היא להכניס את החצובות לתוך התנור ולהפעיל על החום הגבוהה ביותר, כך שיישאר בחום זה למשך כחצי שעה.
תנור אפיה	✓		✓		הפעלת התנור על החום המקסימלי למשך חצי שעה. לאחר ההכשרה לאשכנזים עדיף לכסות את הזכוכית בפסח בעת האפיה. תנור - טוסטר אוון - אינו ניתן להכשרה.
תבניות	✓	✓ (לא כדאי לנסות - מכיוון שזה הורס את התבניות)			
מיקסר	✓			✓ - של חלקי המיקסר	את גוף המיקסר יש לעטוף בשקית נילון. לשיטת האשכנזים מטחנה של מיקסר צריכה ליבון. (אלא אם כן ברור שלא השתמשו בה לחמץ).

43. למרות שכיריים אלו עשויות מזכוכית, ניתן להכשיר אותן לכל הדעות, כיוון שחום הכיריים גבוה מאוד
הדבר דומה להחזרת כלי לתוך כבשן האש - באופן כזה עקרונית מותר להכשיר אפילו כלי חרס.

הכלי	ניקוי	ליבון חמור	ליבון קל	הגעלה	הערות
קערות	✓			✓	
כוסות זכוכית לשתייה קרה	✓				לאשכנזים השרייה במים למשך 72 שעות, והחלפת המים כל 24 שעות. לספרדים שטיפה בלבד.
גביעי יין	✓			✓ - לאשכנזים	לספרדים מספיקה שטיפה.
סכו"ם	✓			✓	אם לא ניתן לנקות את הידית, או שיש חריצים - לא ניתן להכשיר.
שיש	✓	✓ - אם מורידים סירים מהאש על השיש	✓ - אם לא מורידים סירים ישירות מהאש על השיש		הליבון מתבצע על ידי אבן רותחת אדומה (הרב אריאל הציע לעשות זאת בעזרת מגהץ) ומים רותחים. ההגעלה על ידי עירוי מכלי ראשון תוך כדי רתיחה במקום זאת ניתן לנקות ולכסות את השיש בכיסוי עבה (דיקט וכד').
כיוור	✓			✓	לשפוף מים רותחים תוך כדי רתיחה. נכון בנוסף להניח קערת פלסטיק בכיוור, או רשת מתחת הכלים. כמו כן אין להשתמש במים רותחים בכיוור בפסח. (אם צריך שפוף סיר רותח ניתן לערב את הזרימה יחד עם מים קרים, כך שהמים יהיו פושרים).
פלטת שבת	✓		✓		לאחר ניקוי הפלטה, מפעילים אותה שתהיה חמה לגמרי כחצי שעה. יש נוהגים בנוסף לכסות את הפלטה בנייר כסף.
מדיח כלים	✓			✓ - על ידי הפעלה ריקה של המכשיר בתוכנית הארוכה בחום מקסימאלי, עם חומר ניקוי.	לנקות טוב בכל הפינות ובגומיות לפני ההכשרה, וכן לרוקן מסננים. יש שנמנעים מלהכשיר מדיחי כלים, מכיוון שיש כמה בעיות הלכתיות בהכשרה זו. (קשה לנקות כראוי את כל הפינות, וההכשרה בהשפצה של מים חמים ולא בעירוי יסודי על כל מקום במכונה). וראוי להחמיר בכך אם אפשר.

הכלי	ניקוי	ליבון חמור	ליבון קל	הגעלה	הערות
מיקרוגל	✓			✓ - נוהגים להגעיל על ידי הרתחת כוס מים עם סבון בתוך המכשיר	הכשרת המיקרוגל היא בעייתית בהלכה ולכן למרות ההכשרה נוהגים להחמיר לא להשתמש בפסח בלי שני כיסויים נוספים.
שולחן	✓			✓ - רק אם מניחים עליו ישירות דברים חמים, או לאשכנזים גם אם שנשפך עליו מרק רותח.	אם מכסים את השולחן בכיסוי שלא חדיר לנוזלים, אין צורך להגעיל.
מקרר	✓				להקפיד על ניקוי הגומיה, והסדקים השונים, רבים נוהגים גם לכסות את המדפים.
מנגל	✓	✓			עדיף לקנות רשת חדשה
מיחם שבת, וקומקום חשמלי	✓			✓	ניקוי האבנית והרתחה כשהמיחם מלא. אם מניחים חמץ לחימום על מכסה המיחם - יש להכשיר את הכיסוי בליבון.

הערה חשובה לגבי הכשרת הכלים: כליו של מי שהכשיר בשיטה מקילה אינם טרפים למי שפוסק כשיטה המחמירה. ולפיכך מותר לאשכנזים להתארח בפסח אצל קרובים ספרדים ולאכול מאכלים שבושלו בכלים אלו.

יש להכין מי מלח לפני כניסת השבת, ואם שכחו להכין לפני שבת יכינו כמות קטנה בלבד⁴⁵.

לפני כניסת השבת

מדליקים נרות ומברכים - להדליק נר של שבת ושל יום טוב, וברכת "שהחיינו".

למרות שלא אוכלים לפני ליל הסדר כדי שנכנס לליל הסדר תאבנים לאכילת מצת מצווה, כדאי לתת לילדים לאכול לפני הסדר, כדי שיהיו שבעים ורוגעים לסיפור ההגדה.

לפני הסדר

עורכים את השולחן מבעוד יום, כדי שניתן יהיה להתחיל בסדר מיד עם החזרה מבית הכנסת⁴⁶.
אין להתחיל בקידוש לפני צאת הכוכבים.
לגבי סידור הקערה של פסח ישנם מנהגים שונים המופיעים בתחילת ההגדה של פסח.

מתפללים תפילת יום טוב שחל בשבת.
לא אומרים ברכה מעין שבע⁴⁷, למרות שפסח חל בשבת, אלא אומרים רק "ויכולו". ברכה מעין שבע נתקנה בגלל המזיקים וליל הסדר הוא לילה שמור מן המזיקים.
לרוב המנהגים - אומרים הלל בבית הכנסת.

תפילת ערבית

מצוות עשה של קידוש של שבת ויום טוב. מצווה מדרבנן של ארבע כוסות.

מתחילים "יהי ערב ויהי בוקר יום השישי",
מוסיפים ברכת "שהחיינו".
יש נוהגים בליל הסדר למזוג אחד לשני את היין כדי שאנו נראה כבני חורין שמשרתים אותם. ויש שנהגו כך רק ביחס לבעל הבית⁴⁸.
שותים כוס ראשונה בהסבת שמאל.

קדש

היין:
בכל הכוסות של ליל הסדר צריך לשתות רוב כוס או את כל הכוס⁴⁹, וצריך שבכוס יהיה לפחות רביעית 86 סמ"ק.
ניתן לצאת ידי חובה במיץ ענבים, וזה עדיף למי שהיין יפריע לו לסיים את הסדר כראוי.
מי שמזיק לו היין מבחינה רפואית, לשיטת האשכנזים יכול לערב שישיית יין בחמש שישיית מים - ולברך בורא פרי הגפן⁵⁰.
מצווה להשתמש בליל הסדר ביין אדום⁵¹.

44. בהלכות ליל הסדר, רבו מנהגי העדות השונות, ולכן חשוב שכל אחד יעקוב אחרי המנהג המופיע בהגדה של פסח שלו. כאן הובאו ההלכות על פי הדעות המרכזיות.

45. שולחן ערוך סימן שכא, סעיף ב, ערוך השולחן סימן תעג, סעיף י'.

46. שולחן ערוך סימן תעב, סעיף א

47. שולחן ערוך סימן תכז, סעיף א

48. רמ"א סימן תעג, סעיף א

49. שם סעיף ט

50. במצב כזה יש לקחת יין שאין בו תערובת מים בכלל ואז ניתן למדוד שבאמת לא מערבים יותר מדי מים, מכיוון שאם היין היה מעורב מראש יהיו יותר מדי מים, ולא ניתן יהיה לברך בורא פרי הגפן. יעויין ברמ"א סימן רד, סעיף ה, ובמשנה ברורה שם ס"ק לא-לב.

51. סימן תעג, סעיף יא

ורחץ	נוטלים ידיים ללא ברכה, ומנהג הגר"א לברך⁵². יש נוהגים ליטול אחד לשני את הידיים כדי להראות כבני חורין.
כרפס	מטבילים ירק במי מלח או בחומץ, חתיכה שגודלה פחות מכזית ואוכלים ללא ברכה אחרונה⁵³. נכון לאפשר לילדים לאכול יותר מכזית, ולספר את ההגדה ברוגע על קיבה מלאה. ויש הנוהגים שאף המבוגרים רשאים לאכול יותר מכזית, ויברכו גם ברכה אחרונה "בורא נפשות".
יחץ	בוצעים את המצה האמצעית לשני חלקים, את החלק הגדול לוקחים ומחביאים לצורך האפיקומן. המנהג לחטוף זה מזה מצה בליל הסדר בשביל התינוקות שלא יירדמו וישאלו, את שאלות הסדר.
מגיד	מצוות עשה לספר ביציאת מצרים בליל טו בניסן - בחלק זה של ההגדה אנו מקיימים מצוות עשה מן התורה. חשוב שתהיה הרבה סבלנות לסיפור ההגדה, לשאלות של הילדים ולדיון המבוגרים על יציאת מצרים. מצווה לחלק לילדים ממתקים (בלשון המשנה "קליות ואגוזים") כדי שיהיו שותפים בליל הסדר וישאלו שאלות⁵⁴. בתחילת מגיד מסלקים את הקערה - כדי שהילדים ישאלו מדוע מסלקים את האוכל והרי טרם סיימנו לאכול? וכן מוזגים כוס שני בתחילת ההגדה כדי שישאלו הילדים: "מדוע מוזגים כוס נוספת"? אך עם תחילת סיפור ההגדה מחזירים את הקערה לשולחן. אמירת ההגדה מ"הא לחמא עניה" ואילך. ההגדה צריכה להיות בשפה המובנת למסובים ואם צריך יש לקרוא תרגום לאנגלית או לשפה אחרת, כמו כן ההגדה צריכה להיות מוסברת לילדים בלשון שמובנת להם⁵⁵. שותים כוס שניה בהסבת שמאל. אם לא הסבו צריך לשתות כוס נוספת בהסבה⁵⁶. נחלקו ה"מחבר" והרמ"א האם מברכים על כוס שניה וכוס רביעית, או שאין לברך מכיוון שיצאו ידי חובה בכוס ראשונה ושלישית. לכן האשכנזים מברכים על כל אחת מארבע הכוסות בעוד הספרדים אינם מברכים על הכוס השנייה והרביעית⁵⁷.
רחצה	נטילת ידיים בברכה לסעודה - החל מנטילת הידיים ועד לאחר אכילת ה"כורך" - אין להפסיק בדיבור שלא מעניין האכילה⁵⁸ (מותר לבקש עוד מצות או חסה).

55. רמ"א סימן תעג, סעיף ו
56. לדעת המחבר, יש לשתות מחדש בהסבה את כל הכוסות, ולדעת הרמ"א את הכוס הראשונה והשניה, אך דעת המגן אברהם שרק את הכוס השניה צריך לחזור ולשתות בהסבה, וכך ינהגו האשכנזים, בעוד הספרדים יחזרו לשתות בהסבה בכל אחת מארבע הכוסות.
57. סימן תעד
58. סימן תעה, סעיף א

52. סימן תעג, סעיף ו
53. בכך פותרים בעיה של ספק ברכות - מכיוון שלא ברור להלכה האם ברכת המזון פוטרת את חובת הברכה של מה שאכלו לפני אכילת המצה. בשולחן ערוך שם סעיף ו, ועיינו בנושאי הכלים שדנו בסיבה לאכילה של פחות מכזית ובאפשרות לאכול כזית וכן בשאלה האם לברך ברכה אחרונה?
54. סימן תעב, סעיף טז

מחזיקים את שתי המצות השלמות והמצה החצויה ביניהם, מברכים
"המוציא לחם מן הארץ".

מוציא

מצוות עשה לאכול כזית מצה בליל הסדר.

שומטים את המצה התחתונה, מברכים "על אכילת מצה".
אוכלים בהסבה שני כזית, מהמצה העליונה ומהמצה השנייה - החצויה,
אחד בשביל ה"מוציא" ואחד בשביל "על אכילת מצה". (לרוב אין בשלוש
המצות מספיק "זיתים" לצורך כל המסובים ויש להוסיף ממצות אחרות).
מי שאינו מסוגל לאכול כל כך הרבה מצה יכול להקל בכזית אחד⁵⁹.
אם לא הסבו צריך לאכול שוב בהסבה. (לפחות כזית אחד ועדיף שנים).
את ה"כזית יש לאכול בשיעור זמן של "כדי אכילת פרס" - לכתחילה
כארבע דקות, ומי שלוקח לו יותר זמן מזה העיקר שלא להפסיק בדיבור או
משהו אחר, אלא לאכול ברצף.

מצה

מצוות עשה מדרבנן - אכילת כזית מרור.

מברכים "על אכילת מרור", אוכלים כזית מרור. (ירק מר - רוב הציבור נוהג
היום לאכול חסה למרור אך ניתן לצאת ידי חובה גם בירקות מרים אחרים).
טובלים את המרור בתוך החרוסת, ומנערים ממנו את החרוסת כדי שלא
יבטל את טעם המרור.
אוכלים בלי הסבה.

מרור

כורכים כזית מרור בתוך כזית מצה מהמצה השלישית ואוכלים ביחד - זכר
למה שעשה הלל בבית המקדש, שדרך פסח מצה ומרור ואכלן ביחד.
אכילת ה"כורך" צריכה להיות בהסבה.

כורך

אוכלים סעודת יום טוב. יש המסבים בשעת הסעודה, אך לא חייבים להסב.
האשכנזים וגם חלק מהספרדים נוהגים שלא לאכול צלוי בליל הסדר, כולל
"צלי קדרה" - כלומר דברים המטוגנים במחבת⁶⁰.

יש להקפיד לא לאכול ולשתות (יין) יותר מדי כדי שלא יאכלו את
האפיקומן בצורה של "אכילה גסה" - כשאין מקום כבר לדחוס אותו⁶¹. וכן
כדי שלא ישתכר מהיין ויירדם.

רבים נוהגים לאכול ביצה קשה בליל הסדר - זכר לחורבן שהיו מקריבים
קרבן פסח, וכן זכר לחורבן מאכל עגול (ליל הסדר חל תמיד באותו הלילה
שחל בו תשעה באב)⁶².

שולחן עורך

59. ביאור הלכה, סימן תעה, ד"ה כזית מכל אחד, במצב כזה עליו להחמיר בשיעור הכזית כדין דאורייתא.

60. שולחן ערוך סימן תעו, וראו משנה ברורה ס"ק א

61. רמ"א סימן תעו, סעיף א

62. רמ"א שם, סעיף ב

אוכלים את האפיקומן בהסבה.
כל אחד מהמסובין צריך לאכול כזית מצה. ויש מקפידים לאכול שני פעמים כזית.⁶³

אכילת האפיקומן צריכה להיות לפני חצות הלילה⁶⁴, השנה בשעה 12:43. אם לא מוצאים את המצה שהוחבאה לאפיקומן ניתן לקחת מצה אחרת⁶⁵, וכן יש להוסיף ממצה אחרת כדי שכל אחד יקבל כזית. אם ברכו ברכת המזון בלי לאכול את האפיקומן, צריכים לחזור ליטול ידיים ולאכול אפיקומן⁶⁶, ואם שתו כוס שלישי, יחזרו גם על שתיית הכוס. אבל אם אכלו מצה שמורה באמצע הסעודה לאחר הכורך, אין צריכים לחזור וליטול ידיים שוב במקרה ששכחו. אחר האפיקומן לא אוכלים שום דבר⁶⁷.

צפון

מוסיפים "רצה והחליצנו" ו"יעלה ויבוא".
לאחר ברכת המזון שותים בהסבה כוס שלישית.

ברך

אומרים הלל בשירה ובשמחה.
לדעת הרמ"א לכתחילה גם את ההלל יש לסיים לפני חצות הלילה⁶⁸. לאחר ההלל שותים בהסבה כוס רביעית. (ויש מחלקים את ההלל לשני חלקים, כוס רביעית לאחר "יהללוך..." ללא חתימת ההלל, וכוס חמישית בסיום הלל הגדול⁶⁹).
ברכה אחרונה "על הגפן".
לאחר שסיימו את הכוסות של ליל הסדר מותר לשתות רק מים⁷⁰.

הלל

שרים את שירי ליל הסדר.
יעסקו בהלכות פסח, וניסי יציאת מצרים "עד שתחטפנו שינה"⁷¹.
בקריאת שמע על המיטה קוראים רק פרשה ראשונה, ללא שאר הקטעים וללא ברכת "המפיל".

נרצה

שיעורים הלכתיים בליל הסדר:

רביעית יין - 86 סמ"ק.
כזית (למצה ולמרור)
לשיטת האשכנזים - 21 סמ"ק.
בגודל מצת מכונה, ניתן להקל לכזית מדרבנן ששליש מצה נחשב לכזית, וכשאוכלים שני זיתים ביחד כגון ב"מוציא מצה" - יש לאכול שני שלישי בסך הכל (למרות שאחד ה"כזיתים" הוא דאורייתא והיה ראוי להחמיר בו לגודל של חצי מצה, כיוון שהוא נאכל ביחד עם עוד כזית נוסף יש מקום להקל).
לשיטת הספרדים - כ-30 גרם. (יש המקלים להסתפק בכזית דרבנן 18 גרם).
יש מקום לספרדים לנהוג כפי שצויין בשיטת האשכנזים ולמדוד את השיעורים על פי הנפח.

63. סימן תעז ס"ק א במשנה ברורה.

64. סימן תעז, סעיף א

65. רמ"א שם, סעיף ב

66. שולחן ערוך שם, סעיף ב

67. סימן תעה, סעיף א

68. רמ"א סימן תעז, סעיף א

69. עיין במשנה ברורה סימן תפא, ס"ק ג

70. סימן תפא, סעיף א

71. סימן תפא, סעיף ב

הלכות חול מועד

ימי חול המועד הם ימים שמבלבלים אותנו בהגדרה, מצד אחד זהו מועד מאידך אלו ימי חול. יש להבין שההגדרה הנכונה היא שאלו ימי חול בייחס למועד, אך ימי מועד בייחס ליום חול. ולכן יש בהם מצוות מעשיות של החג, כגון התפילות, הלבוש, ואולי אף מצוות אכילת מצה (דעת הגר"א). הגמרא⁷² מתייחסת לימי חול המועד כאל "מקראי קודש" ולכן יש בהם גם איסורי מלאכה כפי שיפורט. בייחס לחומרת איסור עשיית מלאכות בחול המועד נחלקו רבותינו האם זהו איסור מדאורייתא (דעת הרא"ש ורי"ז ומרדכי, וכך הכריע ה"בית יוסף") או מדרבנן (דעת הרמב"ם).

כבוד ומצוות המועד

לבוש	יש ללבוש בגדים מכובדים, ומהרי"ל לבש בגדים של שבת.
שמחה ברגל במאכל ומשתה	יש לכבד את חול המועד במאכל ובמשתה מיוחדים כפי שעושה ביום טוב ⁷³ . אם כי אין חיוב לאכול פת דווקא, אך יש עדיפות לאכול פת בכל ערב ובכל יום. מכיוון שאכילה ושתייה הם הקיום בפועל של מצוות שמחה ברגל, יש להקפיד לשמח כל אדם במה שמשמח אותו, ילדים בראוי להם (כגון משחקים וממתקים), ומבוגרים בראוי להם (מאכלים ערבים ובגדים נאים).
תפילות	מוסיפים יעלה ויבוא, הלל בדילוג, קריאת התורה ומוסף.
אכילת מצה	מצוות אכילת מצה נוהגת לפי רוב הפוסקים רק בליל הסדר ⁷⁴ , ולאחר מכן אינו חייב לאכול מצה, אלא יכול לאכול שאר מאכלים. לדעת הגר"א יש מצוות אכילת מצה בכל יום מימות הפסח ולפי דעתו יש עניין לאכול כזית מצה שמורה בכל יום.
לימוד תורה	לא ניתנו ימים טובים לישראל אלא כדי שיעסקו בתורה. על פי התלמוד הירושלמי ⁷⁵ זו היא סיבה מרכזית לאיסורי מלאכה בחול המועד, לפנות זמן ללימוד תורה.

מלאכות

- חמשת סוגי המלאכה המותרים בחול המועד הינם -
- "דבר האבד", שאם לא יעשה עכשיו יהיה הפסד (ולא רק מניעת רווח).
 - צרכי המועד. למטרת "אוכל נפש" מותר אפילו "מעשה אומן". אך לשאר צרכי המועד הותר דווקא "מעשה הדיוט", שאינו אומן.
 - בשביל פועל שאין לו מה לאכול בחג.
 - צרכי רבים.
 - המעשה הדיוט, אפילו לצורך יחיד.

72. מסכת חגיגה דף יח, עמוד א

73. סימן תקל, משנה ברורה ס"ק א

74. סימן תעה, סעיף ז

75. ירושלמי, מועד קטן, פרק ב, הלכה ג

מצווה להתגלח בערב יום טוב⁷⁶

השולחן ערוך⁷⁷ פסק שאין להתגלח בחול המועד, אפילו מי שהתגלח לפני החג - החשש שלא יכנסו לחג בלי להתגלח מכיוון שיתכננו להתגלח בזמן הפנוי של החג. על פי פסיקה זו פוסקים גם רובם של פוסקי זמננו שאין להתגלח בחול המועד. אם זאת מהפוסקים האחרונים יש שהתירו למי שמקפיד על גילוח בכל יום להתגלח גם בחול המועד. במקרה כזה אין היתר גילוח במועד, אלא חיוב גילוח מפני כבוד המועד, שהרי בימות השנה אדם זה מקפיד להתגלח בכל יום ולא יתכן שדווקא ברגל יראה מנוול. - לכן הנוהגים כך חייבים להתגלח בכל יום מימי חול המועד, ולא ניתן לבחור להתגלח בחלק מהימים ובחלק שלא להתגלח. (מלבד מי שהצמיחה שלו איטית יותר). כן פסק הרב סולוביצקי. קיצור השפם אינו אסור בחול המועד.

גילוח

גזירת ציפורניים נחלקו השולחן ערוך והרמ"א לגבי גזירת ציפורניים, השולחן ערוך מתיר, והרמ"א אוסר, אלא אם כן זה לצורך טבילת מצווה.

אין לכבס בחול המועד⁷⁸. מותר לכבס בגדי ילדים קטנים שמתלכלכים הרבה, אך אין למלא את המכונה ביותר מאותם בגדי הילדים הקטנים שצריך למועד. וכן אם נגמרות בבית מגבות הידיים ניתן לכבסן. גיהוץ מותר בחול המועד⁷⁹.

כביסה

מעבר דירה מעבר דירה אסור בחול המועד, למעט מקרים חריגים שפורטו בהלכה. (כגון לעבור מבית שכור לבית ששייך למשפחה).

תיקון הרכב במוסך אין לתקן את הרכב במוסך בחול המועד, אפילו אם רוצים להשתמש בו לצורך המועד. מכיוון שזהו מעשה אומן שלא הותר אפילו לצורך המועד.

מעבר דירה

תיקון הרכב במוסך

מסחר אסור לעשות מסחר בחול המועד - בין למכור ובין לקנות⁸⁰, ולכן לא נכון ללכת לקניות של דברים מיוחדים בחול המועד, למעט מוצרי מזון או מתנת אפיקומן וכד'. אף על פי כן במידת האפשר טוב לקנות מה שניתן לפני המועד. אם ישנו יריד מיוחד שהסחורה שם בזול יותר מהרגיל - מותר לנצל את ההזדמנות ולקנות⁸¹.

שיפוצים ותיקונים בבית לא בונים בחול המועד, ולא משפצים אלא אם כן יש בכך הפסד גדול (כגון תיקון מנעול הבית). יש דברים שהותרו לעשות "מעשה הדיוט" - אם הם לצורך המועד, ולא על ידי בעל מלאכה.

76. סימן תקלא סעיף א

77. שם סעיף ב

78. שולחן ערוך סימן תקלד, סעיף א ונושאי הכלים שם.

79. רמ"א סימן תקמא סעיף ג, ומשנה ברורה ס"ק ט

80. סימן תקלט סעיף א

81. שם סעיף ה

אסור, גם על ידי גוי, אך הרמ"א מתיר לצורך המועד בשינוי ניכר⁸².
לצורך המועד, השולחן ערוך⁸³ התיר, רק בצורה של מעשה הדיוט שניכר שאינו
יפה כל כך.
מותר להכין ציצית בחול המועד⁸⁴.

תיקון בגדים ונעליים

אסור לקבל שכר על מלאכות חול המועד, אפילו אם המלאכה מותרת, למעט
עבור "דבר האבד"⁸⁵. אלא אם כן מדובר בפועל שאין לו מה לאכול בימי החג.

מלאכות המותרות

כל מלאכה שאסורה במועד, אסור גם לומר לאינו יהודי לעשות עבורנו⁸⁶.
גוי

מלאכה על ידי גוי

צרכי רבים הותרו במועד, אולם סייג זאת הרמ"א שמדובר דווקא בדברים שהם
צורך לגוף האדם (סידור דרכים, מקוואות ולהסיר מכשול - אך בתנאי שיהיו
מוכנים לשימוש בחול המועד עצמו⁸⁷), אבל לא עבודות כגון בניית בית כנסת
ושאר צרכי מצווה⁸⁸.

צרכי רבים

אין לכתוב בחול המועד⁸⁹. ולעניין זה גם כתיבה במחשב נחשבת ככתיבה, למרות
שבדברים שאין להתירם בקלות, קל יותר להתיר כתיבה במחשב מאשר כתב יד.
כתיבה של "דבר האבד" מותרת - כגון כתיבת חשבונות, שאם לא יכתוב ישכח
חובות ותשלומים⁹⁰.

כתיבה

מותר "לקשקש" חתימה - למשל כשצריך לחתום על רכישה באשראי בסופר.
כל כתיבה שצריך לכתוב בכתב יד, עדיף לעשות בשינוי, כגון לכתוב כתיבה פחות
יפה⁹¹, או לכתוב למעלה "בשינוי של חול המועד", או לכתוב ביד שמאל וכד'.
עיקר איסור כתיבה הוא בכתיבה תמה, מרובעת - ובכתיבה כזו גם שינוי לא
מועיל, ולפיכך אי אפשר להתאמן בכתיבת סת"ם בחול המועד.
כתיבת שאלות ותשובות, וכל דברי תורה שאם לא יכתבו ישכחו אותם מותר
לכתוב בחול המועד⁹².

הותר לנשים לעסוק בכל ענייני האיפור וטיפוח הגוף כרגיל⁹³.

טיפוח הגוף

82. שולחן ערוך ורמ"א סימן תקמא, סעיף ד

83. שולחן ערוך שם, סעיף ה, ומשנה ברורה ס"ק יב, יד

84. סימן תקמא, סעיף ג, ומשנה ברורה ס"ק יב

85. סימן תקמב

86. סימן תקמג, סעיף א

87. משנה ברורה, סימן תקמד, ס"ק ד

88. סימן תקמד, סעיף א

89. סימן תקמה, סעיף א

90. שם סעיף ד

91. סימן תקמה, באור הלכה ד"ה "אפילו בכתיבה שלנו", משנה ברורה ס"ק לה, ס"ק מב

92. שם בשולחן ערוך, סעיפים ח-ט, ובמשנה ברורה ס"ק מו

93. סימן תקמו, סעיף ה

שביעי של פסח ושבת הסמוכה לו

עירוב תבשילין

בערב החג - יש לערוך עירוב תבשילין. בערב החג לוקחים פת (מצה) ותבשיל (לכתחילה - ביצה מבושלת)⁹⁴ אותם מייעדים לאכול בשבת, ואומרים את הנוסח המופיע בסידורים: מברכים: "ברוך אתה...מלך העולם אשר קדשנו...על מצוות עירוב".

ולאחר מכן אומרים: "בעירוב זה יהיה מותר לנו לאפות ולבשל ולהטמין ולהדליק את הנר, ולעשות כל צורכנו מיום טוב לשבת, [אשכנזים ממשיכים: "לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת"].

כתב הרמ"א, שמי שאינו מבין את לשון הקודש יאמר בשפה שהוא מבין⁹⁵:

Through this Eruv it shall be permissible for us to bake, cook, put away a dish to preserve its heat, kindle a light, prepare, and do on the holiday all that is necessary for Shabbat - for us and for all the Israelites who dwell in this city.

למרות הנוסח הזה, אין העירוב של אדם אחד מועיל לחברו, אלא אם כן הקנה עבורו את המזון שבעזרתו מקיימים את העירוב. מי שבאופן חד פעמי שכח לערב⁹⁶, יכול לסמוך על העירוב של רב העיר הדואג להקנות לבני העיר את המזון על ידי אדם אחר שמגביה אותו עבור כולם⁹⁷.

אם בטעות נאכל תבשיל העירוב לפני שבת, לא ניתן להמשיך לבשל תבשיל חדש עבור שבת מרגע שנאכל העירוב - אבל ניתן לסיים בישול של תבשיל שכבר התחיל בישולו. אם נותר כזית מן התבשיל העירוב תקין לשימוש⁹⁸.

הדלקת נרות החג והשבת

בעבר היו שנהגו להדליק נרות ביום טוב רק לאחר החזרה מבית הכנסת. אך כיוון שכיום אנו לא יושבים לאור הנרות, אלא לאור חשמל, יש לבטל את המנהג הזה ולהדליק את הנרות לפני כניסת החג. (ורק לקראת שבת בלית ברירה מדליקים את הנרות ביום טוב עצמו, לכבוד שבת - בעזרת

עירוב התבשילין שעושים). מי שלא הדליק לפני החג תניח את נרות החג על שולחן האוכל ותדליק את הנרות שם כדי שיהנו מהנרות ביום טוב.

יש לזכור להשאיר אש דולקת לצורך הדלקת נרות שבת.

ברכת "שהחינו"

בהדלקת נרות ובקידוש אין מברכים ברכת "שהחינו"⁹⁹, מכיוון שאין זה חג בפני עצמו וכבר ברכנו בחג הראשון.

מנהגי שביעי של פסח

בליל שביעי של פסח יש שנהגו לקרוא את שירת הים, זכר לקריעת ים סוף שהייתה בחצות לילה זה.

לאחר תפילת שחרית אומרים הלל בדילוג. לאחר קריאת התורה נהגו קהילות האשכנזים לומר "יזכור" ולידור צדקה לעילוי נשמת הנפטרים. מקור הזכרת הנשמות מופיע בספרי¹⁰⁰: "כפרלעמך - אלוהים, אשרפדתי - אלו המתים, מגיד שהמתים צריכים כפרה". בימים שאומרים בהם "יזכור" נהגו להשאיר נר נשמה דלוק.

חימום המאכלים לשבת

למרות שהנחנו עירוב תבילין - לכתחילה חימום המאכלים לצורך השבת חייב להיות מוקדם מספיק כדי שהמאכלים יהיו חמים באופן שניתן יהיה לאכול מהם עוד בחג. לפיכך לא נכון נוהגים אלו שמניחים את התבשילים לליל שבת רק סמוך להדלקת הנרות. מסיבה זו לנוהגים איסור קטניות בפסח - לא ניתן לבשל או לחמם קטניות לצורך השבת. בדיעבד מי שלא חימם את המאכלים סמוך לחשיכה רשאי לנהוג

94. שולחן ערוך ורמ"א, סימן תקכז, סעיף ב

95. רמ"א שם סעיף יב

96. ראו בשולחן ערוך שם, סעיף ז, שמי שבכוונה לא מערב ומתכוון לצאת בעירובו של "גדול העיר", נקרא פושע ואינו יוצא בעירובו של הרב.

97. שולחן ערוך שם, סעיפים י-יא

98. שולחן ערוך שם, סעיפים טו, יז

99. שולחן ערוך סימן תצ, סעיף ז

100. ספרי, פסקה רי, ד"ה "הכהנים".

מקלחת לקראת שבת

רחיצת כל הגוף בשבת ויום טוב במרחץ נאסרה בגלל גזרת הבלנים שהיו מחממים מים באיסור¹⁰². כיום השתנו שני דברים שגורמים לכך שיהיה מותר להתקלח ביום טוב לקראת שבת:

דבר אחד - אנו לא מתרחצים במרחץ ולכן קשה לומר שנגזרה עלינו גזרת הבלנים. וכך פסק במפורש בשולחן ערוך, אם כי הרמ"א כתב שיש לאסור גם מחוץ לבית המרחץ, כגון במקלחות שלנו¹⁰³. אך מסתבר שהוא כתב כך בגלל דעות הראשונים הדנים באיסור חימום מים לכל הגוף מכיוון שאינו שווה לכל נפש, (כפי שיבואר בשורות הבאות).

דבר שני - נהגו בעבר שלא לחמם מים לרחצת כל הגוף, אלא רק לרחיצת פנים, ידיים ורגליים, מכיוון שחימום מים לרחיצת כל הגוף לא היתה "דבר השווה לכל נפש"¹⁰⁴ - שכולם עושים דבר זה, אלא רק מפונקים במיוחד היו מחממים לעצמם מים לרחצת כל הגוף. כיום רחצת כל הגוף במים חמים היא "דבר השווה לכל נפש", וכולם רוחצים לקראת שבת, ולכן מותר לחמם מים ביום טוב לצורך רחצה לקראת שבת¹⁰⁵. ומותר לרחוץ במים חמים ביום טוב הסמוך לשבת, אפילו אם הדוד החשמלי פועל בשעת המקלחת.

אם נעזרים לחימום המים ביום טוב בשעון שבת לדוד חשמלי (ולא רק בדוד שמש), כדאי לדאוג שהוא יהיה כבוי בעזרת שעון השבת, מספיק זמן לפני כניסת השבת כדי למנוע תקלות של שימוש במים חמים אסורים בשבת. כמו כן לאחר שכבה השעון ניתן ללחוץ על הזיזים הקטנים שבשעון על מנת שהוא לא יידלק שוב בשבת באופן אוטומטי.

ברחצה ביום טוב, יש להקפיד להשתמש בסבון נוזלי ולא בסבון מוצק, ולהיזהר מסחיטת שיער הראש ושיער בית השחי ובית הערווה בעת הניגוב במגבת. (ניתן להעביר קלות את המגבת על גבי השיער כדי שישפגו המים).

קטניות וחמץ בשבת שאחרי פסח - בארץ

בשבת מותר לכולם לאכול קטניות ללא בישול כגון קורנפלקס או מאכלים מקופסאות

שימורים, אכילת קטניות כשרות לפסח בכלי הפסח מותרת גם לאשכנזים.

דנו הפוסקים על האפשרות לאכול חמץ שנמכר לגוי בשבת זאת, והיו שהתירו בהסדרים מיוחדים. בהקשר זה מורנו המרא דאתרא - הרב ריסקין שליט"א, ביקש להבהיר שבמכירה שנעשת באפרת החמץ ברשות הגוי ולא יחזור לרשותנו עד מוצאי שבת.

בני ארץ ישראל שנמצאים בפסח בחו"ל

בני ארץ ישראל שנמצאים בחו"ל אינם צרכים לנהוג במנהגי החג ביום טוב שני של גלויות, ורק אינם יכולים לעשות מלאכה בפרהסיה. לכן אין צורך לערוך סדר שני, ואם משתתפים בסדר כזה, אינם רשאים לברך את הברכות השונות של ליל הסדר. במקום זאת עליהם לעשות הבדלה על היין הבשמים והנר. מתפללים תפילת עמידה של חול עם יעלה ויבוא, בערבית "אתה חוננתנו". בבוקר יתפללו עם הציבור: בלחש יאמרו תפילה של חול המועד, הלל, קריאת התורה ומוסף, אך לא יעלו לתורה לעליית מפטיר - מכיוון שאינם יכולים לברך את ברכות ההפטרה.

בשמיני של פסח - מדליקים נרות של שבת (ולא של שבת ויום טוב), מתפללים בלחש תפילת שבת רגילה, לא יאמרו הלל, לא יברכו "על מקרא מגילה" (בקריאת מגילת "שיר השירים" מקלף, מכיוון שלבני ארץ ישראל המנהג הוא לקרוא את המגילה בשבת של יום טוב ראשון). לא יעלו לברך על ספר תורה בקריאה של פסח, מכיוון שאינם מחויבים

101. ביאור הלכה, סימן תקס"ד, ועל ידי עירוב. הדיון שם בביאור הלכה הוא האם יש איסור תורה להניח סמון לחשכה, ולכתחילה יש לנהוג כסוברים שיש בכך איסור תורה, מי שלא עשה זאת בדיעבד ניתן לסמוך על המקלים מפאת כבוד השבת.

102. שולחן ערוך ורמ"א סימן תקיא, סעיף ב' 103. שם.

104. שולחן ערוך שם, ומשנה ברורה ס"ק י' 105. עיינו בשמירת שבת כהלכתה, פרק יד הערה כא - בדברי הגרש"ז אייערבך שטען שכיום נשתנתה ההגדרה של חימום מים לצורך רחצת כל הגוף וזהו "דבר השווה לכל נפש".

בקריאה זו. אך ישמעו את הקריאה של פסח, למרות שהם מפסידים את שמיעת פרשת השבוע - פרשת שמייני. בקדושה יאמרו עם הציבור את הקדושה של יום טוב.

הלכות ספירת העומר

מתחילים לספור עומר ממוצאי יום טוב ראשון של פסח.

מצווה על כל אחד לספור את העומר בעצמו, כך למדו מהפסוק: "וספרתם לכם" - שתהיה ספירה לכל אחד ואחד.

כל אחד צריך לספור גם את מספר הימים וגם את מספר השבועות¹⁰⁶ למשל: "היום שבעה ימים שהם שבוע אחד".

מכיוון שזוהי "מצוות עשה שהזמן גרמא", נשים פטורות ממנה. נשים ספרדיות לא מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, בעוד אשכנזיות כן מברכות - וכן פסק המגן אברהם. דעת המשנה ברורה שנשים לא תברכנה, מחשש שלא יצליחו להתמיד לכל אורך הספירה¹⁰⁷. אך המנהג הנפוץ הוא כמגן אברהם שנשים המעוניינות רשאיות לספור בברכה.

הספירה צריכה להיות בעמידה - כך לומדים מהפסוק "מהחל חרמש בקמה", דורשים בקומה - כלומר בעמידה¹⁰⁸.

זמן הספירה לכתחילה מצאת הכוכבים וכן ראוי לנהוג. המתפלל במקום שסופרים בין השמשות - לפני צאת הכוכבים אם ספר עם הציבור יצא¹⁰⁹, אך נכון יותר למנות שם בלי ברכה מתוך כוונה למנות בלילה בברכה¹¹⁰.

השוכח לספור בתחילת הלילה, יכול לספור כל הלילה בברכה, שכח לספור בלילה יספור ביום המחרת ללא ברכה, ואפילו אם נזכר בבין השמשות של סוף אותו היום יספור אז¹¹¹. מי ששכח לגמרי אחד מימי הספירה, או שטעה בספירתו וספר לא נכון, מכאן ואילך סופר בלי ברכה¹¹².

מזמן בין השמשות, יש להקפיד לא להזכיר כמה ימים בעומר היום, ואם הזכיר יספור באותו הלילה בלי ברכה¹¹³. אך אם לא הזכיר לו את מספר השבועות, יכול לספור בברכה (למעט בששת הימים הראשונים). כמו כן אם

מתכוון בפירוש שלא לצאת ידי חובה יכול לומר כמה הערב לספירה¹¹⁴.

חצי שעה לפני זמן ספירת העומר אין להתחיל לאכול עד שיספור¹¹⁵.

נחלקו הראשונים האם ספירת העומר בזמן הזה דאורייתא או דרבנן, אנו פוסקים כשיטה שהמצווה מדרבנן, לכן יש הנמנעים מלומר "הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה..." אך למעשה ניתן לומר זאת, ולהתכוון לקיים מצוות עשה מדרבנן, שסמכו אותה על הפסוק שכתוב בתורה "וספרתם לכם..."

מנהגי ימי הספירה

היחס לימי הספירה נע בין שמחה לאבל. המקובלים רואים בימים אלו מעין "חול המועד ארוך" שבין יום טוב של פסח ליום טוב של עצרת. ולכן הם נוהגים במנהגי איסור, ואינם מתגלחים במשך כל חמישים הימים. הפוסקים הרגילים דנו במנהגי הימים האלו כמנהגי אבלות, ולכן לא מקיימים נישואין ולא מסתפרים ומתגלחים, "מפסח ועד פרוס העצרת" שזהו הזמן בו מתו שנים עשרה אלף זוגות תלמידי ר' עקיבא, במשך שלושים ושלושה ימים. לפי השולחן ערוך צריך שלושים ושלושה ימים מלאים עד יום לד בעומר בבוקר כדי לענות להגדרה של זמני האבלות הנדרשת. לפי הרמ"א אומרים מקצת היום ככולו ומסתפרים כבר ביום לג בעומר. בשל היחס לימים אלו כימים של אבלות

106. שולחן ערוך סימן תפט, סעיף א

107. משנה ברורה שם, ס"ק ג

108. מכאן למדו שיש לעמוד בכל ברכות המצוות, כגון ברכת התורה, שופר, מגילה וכו'

109. מכיוון שספירת העומר כיום מדרבנן - זמן בין השמשות הוא זמן ספק לילה, דרבנן יש מקום להקל. אך לכתחילה ראוי לחכות ללילה.

110. שולחן ערוך ורמ"א שם סעיף ג

111. שולחן ערוך, שם סעיף ז. מכיוון שיש מחלוקת ראשונים האם יוצאים בספירה ביום, סופרים ללא ברכה, ומי שספר ביום ללא ברכה יוכל להמשיך לספור בברכה בלילות הבאים.

112. שולחן ערוך שם, סעיף ח ומשנה ברורה ס"ק לה

113. שולחן ערוך שם, סעיף ד

114. משנה ברורה שם, ס"ק כב

115. רמ"א שם, סעיף ד, על פי שיטת האחרונים במשנה ברורה ס"ק כג-כו

מתפללים תפילה חגיגית בערב ובבוקר. בבוקר "גומרים את ההלל", ויש נוהגים לומר הלל גם בלילה, אך לא פשט מנהג זה בכל המקומות המציינים את יום העצמאות. אין זה משנה אם יום העצמאות מצויין בזמנו, ביום ה' באייר, או שהוא מוקדם יותר בשל החלטת הממשלה - יום החג הוא היום הלאומי לציון הנס, אפילו אם אינו ביום הכרזת המדינה, מותרת וראויה בו השמחה. במצב בו יום העצמאות משונה מהתאריך המקורי, אין אומרים תחנון לא בה' באייר ולא ביום שבו מציינים את יום העצמאות.

במהלך הדורות נוספו עוד מנהגי אבלות כגון שמיעת מוזיקה העשויה להביא לידי ריקודים במחולות. ויש מקפידים גם על מוזיקה רגילה שאינה גורמת לריקודים בספירת העומר, אך נראה שנכון לא לאסור על שמיעת מוזיקה, שאינה גורמת לריקודים בספירת העומר. ישנם הנוהגים להתגלח כל ערב שבת גם בימי הספירה, לכבוד השבת ויש להם על מה שיסמוכו. אך המנהג הנפוץ הוא לא להתגלח כלל עד לג בעומר. מברכים שהחיינו בימי ספירת העומר¹¹⁶.

מהם הימים שבהם נוהגים את מנהגי האבלות?

ממתי עד מתי יש לספור את שלושים ושלש הימים. מנהג הספרדים אחיד מפסח ועד לד בעומר. מנהג האשכנזים היה שונה ממקום למקום, יש שהיו מתחילים מפסח ועד לג בעומר וזהו המנהג הנפוץ יותר בארץ ישראל, ויש שהיו מתחילים את מנהגי האבלות רק לאחר ראש חודש אייר למשך שלושים ושלשה ימים¹¹⁷ - מנהג זה נפוץ בקהילות רבות בחו"ל.

הרמ"א מעיר על כך שאין להקל לפי שתי הדעות ולקצר את הימים רק מראש חודש אייר ועד לג בעומר.

כתבו פוסקי הדור הקודם¹¹⁸ שמי שמוזמן לחתונה שלא על פי זמן מנהגי האבלות המתאים לשיטתו רשאי להשתתף בשמחה.

מנהגי הספירה ויום העצמאות

ביום העצמאות מצווה להתגלח לכבוד החג, אולם יש לעשות זאת רק לאחר כניסת החג ולא מבעוד יום. ביום גדול זה לא נוהגים מנהגי אבלות כלל, שכן זהו יום חג על גאולתנו ופדות נפשנו!

השלמה של יום אבל: על פי שיטת הרמ"א שאינו מחפש לסיים שלושים ושלשה ימים מלאים, אין צורך להשלים יום אבלות נוסף. בעוד לשיטת השולחן ערוך יש צורך בשלושים ושלשה ימים מלאים של אבלות, ולכן המתגלח ביום העצמאות צריך להקפיד על מנהגי האבלות יום נוסף לאחר ל"ג בעומר ולהסתפר רק בבוקר של יום ל"ה בעומר.

116. משנה ברורה סימן תצג, ס"ק ב

117. רמ"א, סימן תצג, סעיף ג

118. אגרות משה, אורח חיים חלק א סימן קנט

לוח ספירת העומר תשע"ח

לפני ספירת העומר יאמר:

נוסח אשכנז: לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו. ליחד שם י"ק בו"ק ביחודא שלים. בשם כל ישראל. הנני מוכן ומזומן לקים מצות עשה של ספירת העומר. כמו שכתוב בתורה. וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה. שבע שבתות תמימות תהייה. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום. והקרבתם מנחה חדשה לה': ויהי נועם ה' אלקינו עלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו.

ומעשה ידינו כוננהו:

נוסח עדות המזרח: לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתינה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו ליהיחדא אותיות י"ק באותיות בו"ק ביחדאא שלמים בשם כל ישראל. הנה אנחנו באים לקיים מצות ספירת העומר, עם כל המצות הכלולות בה. לתקן את שרשה במקום עליון. לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראינו. ויהי נעם ה' אלוקינו עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, ומעשה ידינו כוננהו:

[בעדות המזרח: החזן אומר: ברשות מורי ורבותי
והקהל עונה: שמים]

ויברך:

**ברוך אתה ה', אלקינו מלך
העולם, אשר קדשנו במצותיו
וצונו על ספירת העומר:**

אשכנז: היום ____ יום/ימים שהם ____
שבועות ו ____ ימים לעומר
עדות המזרח: היום ____ יום/ימים לעומר,
שהם ____ שבועות ו ____ יום/ימים

אחרי ספירת העומר יאמר:

**הרחמן הוא יחזיר לנו עבודה
בית המקדש למקומה במהרה
בימינו, אמן סלה.**

[illegible]

אנא בכח, גדלת ימינך, תתיר צרורה:
 קבל רת, עמך שגבנו, טהירו נורא:
 נא גבור, דורשי יחודך, כבבת שמרם:
 ברכם טהרם, ורומי צדקתך, תמדי גמלם:
 חסין קדוש, ברוב טובך, נהל עדתך:
 יחיד גאה, לעמך פנה, וזכיר קדשתך:
 שועתנו קבל, ושמע צעקתנו, ידע תעלומות:
 שק"ו צ"ת

אב"גית"ץ
 קד"עשט"ן
 גל"ד כ"ש
 טב"צצת"ג
 חק"בטנ"ע
 יג"ל פז"ק

ברוך, שם כבוד מלכותו, לעולם ועד:

הַאֲשֹׁכִימִים מוֹסִיפִים: רבונו של עולם. אתה צויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העומר כדי לטהרנו מקלפותינו ומטומאותינו. כמו שכתבת בתורתך. וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהייה. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום. כדי שיטהרו נפשות עמך ישראל מזהמתם: ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שבזכות ספירת העומר שספרתי היום יתקן מה שפגמתי בספירה (השייך לאותו הלילה). ואטהר ואתקדש בקדשה של מעלה. ועל ידי זה ישפע שפע רב בכל העולמות ולתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם. ולטהרינו ולקדשנו בקדשתך העליונה. אמן סלה:

לוח ספירת העומר תשע"ח

מוצ"ש	ליל א'	ליל ב'	ליל ג'	ליל ד'	ליל ה'	ליל שבת
אברהם חסד	יצחק גבורה	יעקב תפארת	משה נצח	אהרן הוד	יוסף יסוד	דוד מלכות
1 טז' ניסן	2 יז' ניסן	3 יח' ניסן	4 יט' ניסן	5 כ' ניסן	6 כא' ניסן	7 כב' ניסן שבוע 1
8 כג' ניסן ש-11	9 כד' ניסן ש-12	10 כה' ניסן ש-13	11 כו' ניסן ש-14	12 כז' ניסן ש-15	13 כח' ניסן ש-16	14 כט' ניסן שבועות 2
15 ל' ניסן ש-21	16 א' אייר ש-22	17 ב' אייר ש-23	18 ג' אייר ש-24	19 ד' אייר ש-25	20 ה' אייר ש-26	21 ו' אייר שבועות 3
22 ז' אייר ש-31	23 ח' אייר ש-32	24 ט' אייר ש-33	25 י' אייר ש-34	26 יא' אייר ש-35	27 יב' אייר ש-36	28 יג' אייר שבועות 4
29 יד' אייר ש-41	30 טו' אייר ש-42	31 טז' אייר ש-43	32 יז' אייר ש-44	33 יח' אייר ש-45	34 יט' אייר ש-46	35 כ' אייר שבועות 5
36 כא' אייר ש-51	37 כב' אייר ש-52	38 כג' אייר ש-53	39 כד' אייר ש-54	40 כה' אייר ש-55	41 כו' אייר ש-56	42 כז' אייר שבועות 6
43 כח' אייר ש-61	44 כט' אייר ש-62	45 א' סיון ש-63	46 ב' סיון ש-64	47 ג' סיון ש-65	48 ד' סיון ש-66	49 ה' סיון שבועות 7
						מלכות
						יסוד
						הוד
						נצח
						תפארת
						גבורה
						חסד

לעילוי נשמות
פנינה בת אבי
למשפחת עסיס

מועצה דתית אפרת
mdatit@efrat.muni.il
02-9931772 | 02-9933120
www.efrat.muni.il

f מועצה דתית אפרת

חידון ליל הסדר

כתיבה ועריכה - הרב אפי כדורי

תורתך אור

החידון מיועד לתלמידים עד כיתה ח - ניתן למצוא לינק לחידון באתר המועצה הדתית, בין הפותרים נכונה יוגרלו סידורים ליום העצמאות.

5. באר: "כל דכפין ייתי ויכל, כל דצריך ייתי ויפסח!"

- א. כל מי שרעב מוזמן להצטרף אלינו לליל הסדר.
- ב. כל מי שרעב מוזמן להצטרף לחבורה שלנו ולאכול מקרבן הפסח.
- ג. כל מי שרעב מוזמן לבוא ולאכול, וכל מי שאין לו קרבן פסח מוזמן להצטרף אלינו לחבורה.
- ד. כל התשובות נכונות.

6. כנגד מה תיקנו חכמים לשתות 4 כוסות יין בליל הסדר?

- א. כנגד 4 לשונות של גאולה.
- ב. כנגד 4 מצוות: קידוש, הלל, אפיקומן, ברכת המזון.
- ג. כנגד 4 דורות שעבדו ישראל במצרים בפרך.
- ד. כנגד 4 מצוות: קרבן פסח, מצה, מרור, הלל.

7. האם מברכים 'בורא פרי גפן' על 4 כוסות ששותים בליל הסדר?

- א. רק על הכוס הראשונה של הקידוש.
- ב. מנהג האשכנזים - לברך על כל כוס וכוס. מנהג הספרדים - לברך רק על הכוס הראשונה והשלישית.
- ג. רק על הכוס הראשונה של הקידוש, והאחרונה של ברכת המזון.
- ד. מנהג האשכנזים - לברך על כל כוס וכוס. מנהג הספרדים - לברך רק על הכוס הראשונה והאחרונה.

1. מתי חייבים להסב בליל הסדר?

- א. מצוה מן המובחר להסב מתחילת ליל הסדר ועד סופו.
- ב. כל ליל הסדר חוץ מבקידוש שהמנהג הוא לעמוד.
- ג. בכל 4 הכוסות, באכילת המצה והמרור, ובאפיקומן.
- ד. בשתיית 4 הכוסות, באכילת המצות, ולכתחילה גם בסעודה; אבל לא באכילת המרור ולא בברכת המזון.

2. מהי עיקר מצות 'הגדה' בליל הסדר?

- א. 'הא לחמא עניא'.
- ב. ארבעה בנים - שעיקר המצוה היא 'והגדת לבנך'.
- ג. הזכרת טעמי מצוות פסח, מצה ומרור.
- ד. אמירת ההלל.

3. מדוע אוכלים חרוסת בליל הסדר?

- א. זכר לטיט ששימש את בני ישראל כדי לבנות ערי מסכנות לפרעה.
- ב. אי אפשר לאכול את ה'מרור' לבד כי הוא מר מאוד, אז נוהגים לאכול איתו חרוסת מתוקה.
- ג. כדי שיראו התינוקות וישאלו.
- ד. בגלל נטילת ידים הראשונה שנוטלים בליל הסדר, משום 'דבר שטיבולו במשקה'.

4. מדוע המצה נקראת 'לחם עוני'?

- א. אבותינו במצרים היו עניים, וגם היום המצות השמורות לליל הסדר עולות יקר מאוד...
- ב. א. בגלל המראה של המצה שהוא דל כמו עני. ב. מכיון שדרכו של עני לאכול מצות כי אין לו זמן שהבצק יחמיץ.
- ג. לחם עוני - שעונים (=מספרים) עליו דברים הרבה - את כל ההגדה.
- ד. יש יותר מתשובה אחת נכונה.

8. מהן ארבע לשונות של גאולה?

- א. והוצאתי, והצלתי, ולקחתי, והבאתי.
- ב. והצלתי, והוצאתי, ולקחתי, וגאלתי.
- ג. והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי.
- ד. והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, והבאתי.

9. מדוע נוטלים את הידים בליל הסדר פעמיים?

- א. כדי שיראו התינוקות וישאלו.
- ב. משום ריבוי המצוות החשובות של ליל הסדר.
- ג. אחת לפני אכילת המצה, ואחת לפני אכילת המרור.
- ד. פעם ראשונה - בגלל שאוכלים דבר שטיבולו במשקה; פעם שנייה - לפני האכילה מהמצה.

10. למה אוכלים 'כרפס' בליל הסדר?

- א. שהתינוקות לא יהיו רעבים מדי עד שמיגיעים ל'שלחן עורך'.
- ב. שלא ירדמו התינוקות.
- ג. שיראו התינוקות וישאלו מדוע מטבילין בלילה הזה שתי פעמים.
- ד. מטבילין את הכרפס במי מלח או לימון, על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים.

11. "הלילה הזה אנו מטבילין שתי פעמים", מתי?

- א. (1) כרפס בחרוסת, (2) מצה ומרור בחרוסת - ב'כורך'.
- ב. (1) כרפס במי מלח או במי לימון, (2) מרור בחרוסת.
- ג. (1) מצה בחרוסת, (2) מצה ומרור יחד בחרוסת - בכורך.
- ד. (1) כרפס במי מלח או במי לימון, (2) מרור בחרוסת.

12. מהו 'יחץ'?

- א. לאחר הקידוש חוצים את המצה השנייה ומחביאים את החלק הגדול לאפיקומן.
- ב. צריך לחצות את המרור לשניים, חלק אחד נאכל רק עם חרוסת, והחלק השני עם מצה וחרוסת ב'כורך'.
- ג. לאחר ברכת 'המוציא' חוצים את המצה האמצעית ומברכים 'על אכילת מצה' ואוכלים.
- ד. חלוקת ה'הלל' לשני חלקים - לפני 'שלחן עורך' ולאחר ברכת המזון - נקראת 'יחץ'.

13. מתי אומרים 'מה נשתנה'?

- א. חייבים לומר 'מה נשתנה' רק אם יש ילדים קטנים שישירו 'מה נשתנה'.
- ב. תמיד חייבים לומר, אלא אם כן המסובים הם תלמידי חכמים שיודעים את התשובות.
- ג. אפילו מי שעורך את הסדר לבד, צריך לשאול 'מה נשתנה'.
- ד. אם יש ב'סדר' לפחות שניים, שואלים אחד את השני 'מה נשתנה'.

14. מהו הזמן לקיום מצות ההגדה?

- א. אך ורק לפני 'שלחן עורך'.
- ב. מי שעוסק בסיפור יציאת מצרים כל הלילה, הרי זה משובח.
- ג. עד חצות בלבד.
- ד. בין חציית המצה ב'יחץ' לאכילת המצה ב'מוציא-מצה'.

15. באיזה בן מ'ארבעת הבנים' מופיע הציווי 'והגדת לבנך'?

- א. חכם.
- ב. רשע.
- ג. תם.
- ד. שאינו יודע לשאול.

16. כמה שנים היו בני ישראל במצרים?

- א. 400
- ב. 410
- ג. 220
- ד. 350

17. 'והיא שעמדה' - מי?

- א. ההבטחה.
- ב. המצה.
- ג. קרבן הפסח.
- ד. האמונה.

18. מיהו 'ארמי אוכל אבי'?

- א. פרעה.
- ב. לבן.
- ג. תרח.
- ד. אדום (עשו).

19. כמה מכות הביא ה' על מצרים?

- א. לדעת ר' יוסי הגלילי לקו על הים פי 4 משלקו במצרים.
- ב. לדעת ר' אליעזר לקו על הים פי 5 משלקו במצרים.
- ג. לדעת ר' עקיבא לקו על הים פי 6 משלקו במצרים.
- ד. לכל הדעות לקו על הים פי 5 משלקו במצרים.

20. כמה ברכות מברכים בליל הסדר?

- א. 13
- ב. למנהג הספרדים - 13, למנהג האשכנזים - 15.
- ג. למנהג הספרדים - 16, למנהג האשכנזים - 18.
- ד. 20

21. "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", מניין?

- א. "בַּעֲבוּר זֶה עֲשֵׂה ה' לִי..." - לי ולא לו, שאילו היה שם לא היה נגאל.
- ב. "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עֲשֵׂה ה' לִי בְצֵאתִי מֵמִצְרָיִם".
- ג. "בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מֵמִצְרָיִם מִבֵּית עֶבְדִּים".
- ד. "וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מֵמִצְרָיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטִייה וּבִמְרֵא גָדֹל וּבְאִתּוֹת וּבְמִפְתִּימִים".

22. כמה סימנים יש למצוות ליל הסדר ('קדש' ו'רחץ'...)?

- א. 14
- ב. 15
- ג. 16
- ד. 17

23. אלו מצוות בליל הסדר הן מן התורה ואלו מדרבנן?

- א. בזמן הזה: 2 מן התורה ו-2 מדרבנן.
- ב. בזמן שבית המקדש היה קיים: 4 מן התורה ו-1 מדרבנן.
- ג. קרבן פסח, מצה ומרור - מן התורה; סיפור יציאת מצרים - מדרבנן.
- ד. מצה ומרור בזמן הזה מדרבנן.
- ה. מצה ומרור תמיד מן התורה, 4 כוסות - תמיד מדרבנן.

24. כיצד פותחים את ליל הסדר?

- א. נטילת ידים.
- ב. 'הא לחמא עניא'.
- ג. קידוש על היין.
- ד. 'מה נשתנה'.

25. מהו 'יקנה'?"

- א. רמז - על פי הקבלה - למצוות הנוהגות בליל הסדר.
- ב. רמז לסדר הקידוש כשליל הסדר חל במוצאי שבת.
- ג. סימן שהיה נותן ר' יהודה למכות מצרים.
- ד. רמז לסדר הקידוש כשליל הסדר חל בליל שבת.

26. בכל יום מצוה להזכיר את יציאת מצרים, מה מיוחד בליל הסדר?

- א. בכל יום - מספיק רק להזכיר, בליל הסדר - מצוה לספר בהרחבה.
- ב. בכל יום - צריך להזכיר לעצמו, בליל הסדר - מצוה לספר לאחרים.
- ג. בכל יום - יש מחלוקת בין התנאים אם צריך להזכיר, בליל הסדר - לכל הדעות חייב להזכיר.
- ד. יש יותר מתשובה אחת נכונה.

27. האם מברכים 'על נטילת ידיים' כשנוטלים

בליל הסדר?

- א. ודאי, מה נשתנה הלילה הזה!?
- ב. לאחר הנטילה הראשונה - רשות, לאחר הנטילה השנייה - חובה.
- ג. לאחר הנטילה הראשונה - חובה, לאחר הנטילה השנייה - רשות.
- ד. לאחר הנטילה הראשונה - אין לברך, לאחר הנטילה השנייה - מברך.

28. באר: 'מוציא מצה'!

- א. מוציאים את המצה האמצעית מבין המצות העליונה והתחתונה, ומברכים עליה ואוכלים אותה.
- ב. לאחר ה'מגיד' מברכים על המצה ברכת 'המוציא' וברכת 'על אכילת מצה' ואוכלים ממנה.
- ג. מוציאים את המצה מהמקום שהחביאו אותה ואוכלים את האפיקומן.
- ד. לאחר שנמטבילין את המצה ואת המרור יחד בחרוסת ב'כורך', מפרידים את המצה מהמרור ואוכלים כל אחד בפני עצמו.

29. מדוע אוכלים מצה בליל הסדר?

- א. כי אסור לאכול חמץ, ויש מצוה לאכול פת ביום טוב.
- ב. כי בני ישראל אכלו במצרים 'לחם עוני'.
- ג. כשיצאו בני ישראל ממצרים, הבצק שלהם לא הספיק להחמיץ.
- ד. תשובות ב' וג' נכונות.

30. מדוע אוכלים מרור בליל הסדר?

- א. על שם המים המרים שהיו לבני ישראל ב'מִרָה' כשיצאו ממצרים.
- ב. על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים.
- ג. בגלל המתקנות הרבה של החרוסת, נוהגים לאכול גם קצת מרור.
- ד. אכילת מרור אינה מפורשת בתורה, אלא תקנת חכמים מאוחרת.

31. מדוע נוהגים להניח זרוע בקערה של ליל

הסדר?

- א. כיון שה' הוציא את בני ישראל ממצרים 'בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה'.
- ב. זכר לקרבן פסח שהיה נאכל צלי אש.
- ג. זכר לקרבן חגיגה הנאכל על השוכה.
- ד. תשובות א' וב' נכונות.

32. מהו 'כורך'?

- א. לאחר שאוכלים מצה לבד ומרור לבד, כורכים את שניהם יחד ומטבילים בחרוסת ואוכלים.
- ב. לאחר ברכת 'המוציא' וברכת 'על אכילת מצה' כורכים כזית מהמצה השלמה (העליונה) וכזית מהמצה החצויה ואוכלים אותם יחד.
- ג. בזמן שבית המקדש היה קיים, היו כורכים יחד בשר מקרבן חגיגה ובשר מקרבן פסח ואוכלים.
- ד. יש מנהגים שונים מה עושים בדיוק ב'כורך'.

33. שלחן עורך - האם חובה לאכול בליל

הסדר?

- א. סעודה בליל הסדר היא רשות.
- ב. כמו בכל יום טוב יש מצוה לכבדו באכילה.
- ג. חובה לאכול לפחות כזית בשר זכר לקרבן פסח.
- ד. חובה לאכול לפחות 2 כזיתות של בשר, זכר לקרבן חגיגה וזכר לקרבן פסח הנאכל על השוכה.

34. מהו 'צפון'?

- א. נוהגים להחביא חלק מאחת המצות, זכר למה שנאמר על משה רבינו: "וַתִּצְפְּנֶהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים".
- ב. נוהגים לאכול זרוע בצד צפון של השולחן, זכר לקרבן פסח שהיה נשחט בצפון המזבח.
- ג. מצוה לאכול אחר הסעודה כזית מהמצה שהחביאו בהתחלה, זכר לקרבן פסח הנאכל על השוכה.
- ד. 'צפון' הוא שם של אחד הפיוטים שנוהגים לומר בסוף ליל הסדר.

35. מדוע אוכלים את האפיקומן?

- א. זכר לקרבן פסח שהיה נאכל על השֹׁבַע.
- ב. זכר למצה שהיתה נאכלת עם קרבן הפסח בסוף הסעודה.
- ג. כדי שישאר טעם המצה בפה בסוף ליל הסדר.
- ד. כל התשובות נכונות.

36. מתי מברכים ברכת המזון בליל הסדר?

- א. אחר חצות הלילה אין לברך יותר - עבר זמנו בטל קרבנו.
- ב. מברכים מיד לאחר שאוכלים את מצת האפיקומן לאחר 'שלחן עורך'.
- ג. מברכים אחרי שאכלו את האפיקומן ושתו את 4 הכוסות.
- ד. מברכים על כוס היין הרביעית ששותים לאחר גמר הסעודה.

37. האם אומרים הלל בליל הסדר?

- א. כן, הלל שלם.
- ב. ודאי, אומרים הלל שלם ומברכים לפניו ולאחריו.
- ג. חצי הלל.
- ד. אומרים הלל שלם: מנהג האשכנזים לברך לפניו 'לקרוא את ההלל', מנהג הספרדים לברך רק לאחריו אבל לא לפניו.

38. מהו 'הלל הגדול'?

- א. הלל שלם.
- ב. הלל הגדול הוא הלל רגיל, אבל בליל הסדר נוהגים לומר אותו בשירה ובנעימה, לכן הוא נקרא 'הלל הגדול'.
- ג. פרק קלו בספר תהלים, שפותח ב"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", ואומרים בו כ"ו פעמים 'כי לעולם חסדו'.
- ד. תפילת 'נשמת כל חי' שנוהגים לומר בתפילת שחרית בשבתות ובימים טובים.

39. כיצד 'מתחיל בגנות'?

- א. צריך להזכיר שבימי אברהם אבינו, אבות אבותינו עבדו עבודה זרה.
- ב. צריך להזכיר את שעבוד בני ישראל לפרעה במצרים.
- ג. צריך להזכיר את חטא העגל.
- ד. זו מחלוקת.

40. כמה שאלות שואלים ב'מה נשתנה'?

- א. 3
- ב. 4
- ג. 3, ובזמן שבית המקדש היה קיים היו שואלים שאלה נוספת.
- ד. 4, ובזמן שבית המקדש היה קיים היו שואלים שאלה נוספת.

www.chidonim.org.il

הגעלת כלים - פסח תשע"ח

השנה תהיה עמדת הגעלת כלים אחד בלבד ברחבת בית ספר
אורות עציון בנים בשכונת הדקל.

The times for Hagalat Kalim 2018

All sessions will be at Orot Etzion Boys School in the Dekel Neighborhood

לידיעת הציבור: רב יהיה נוכח בהגעלה ויענה על שאלות.

מחירון: הגעלה 15 ₪ | ליבון 20 ₪ | התשלום עבור כל הכלים של בית אחד

Sunday 9th of Nisan

March 25th

from 15:00 to 19:00

יום ראשון ט' בניסן תשע"ח

(25.3.18)

בין השעות 15:00 - 19:00

Monday 10th of Nisan

March 26th

from 15:00 to 19:00

יום שני י' בניסן תשע"ח

(26.3.18)

בין השעות 15:00 - 19:00

Tuesday 11th of Nisan

March 27th

from 15:00 to 19:00

יום שלישי י"א בניסן תשע"ח

(27.3.18)

בין השעות 15:00 - 19:00

Wednesday 12th of Nisan

March 28th

from 15:00 to 19:00

יום רביעי י"ב בניסן תשע"ח

(28.3.18)

בין השעות 15:00 - 19:00

Thursday 13th of Nisan

March 29th

from 9:00 to 12:00

and from 15:00 to 19:00

יום חמישי י"ג בניסן תשע"ח

(29.3.18)

בין השעות 9:00 - 12:00

וגם בין השעות 15:00 - 19:00

mdatit@efrat.muni.il 02-9933120

פסח כשר ושמח

Happy and Kosher Pesach

שטר מכירת חמץ ערב פסח תשע"ח

אני החתום מטה (name) _____ שם פרטי ומשפחה

נותן בזאת יפוי כח ורשות לרב שלמה ריסקין שליט"א או לבאי כוחו למכור את החמץ וחשש החמץ בשמי, כל מיני חמץ (לפרט) (types of hametz):

וכל המוצרים הנ"ל שווים בערך לסך (value) _____ ₪.

וכן כל שאר מיני חמץ, גם אם לא פרטתי. וכן למכור ולהשכיר את המקומות שהחמץ מונח בהם. (לפרט את המקומות) (location):

ומרשה אני החתום מטה את הרב הנ"ל או באי כוחו למכור באיזה מקח שישיר בעיניו, ולכל מי שירצה אפילו אינו יהודי. ואין אני נאמן לומר "לתקוני שדרתיך ולא לעוותי".

אני מתחייב לקיים את כל תנאי הקניינים, המכירות, והשכירות שיעשה הרב הנ"ל או באי כוחו. כולל מתן דריסת רגל לקונה במקום שנמצא בו החמץ.

כתובת (address): _____

אם לא אשה בכתובת הנ"ל ניתן להשיג המפתח אצל (who has key): _____

בכתובת (address): _____

תשע"ח _____
תאריך (date) _____
חתימה (sign) _____

על פי הוראת הרבנים ריסקין וגולן, יש לעשות קניין בכל מכירת חמץ (אין לשלוח בדוא"ל או בפקס)

לימוד נוער - חופשת פסח

שוקו
ולחמניה!

בימים ראשון עד חמישי ט'-י"ג ניסן - בחופשת פסח

נקיים בעזרת ה' מניין מאוחר בשעה 8:15

ולאחר מכן שוקו ולחמניה ולימוד עד השעה 10:45.

הלימוד מיועד לכיתות ז'-ט', יתקיים בהנחיית אברך/בחור ישיבה
בליווי של הרב איתן כהן.

התפילה והלימוד יתקיימו בעזרת ה' בבית הכנסת המרכזי דקל ב'
(מול אורות עציון בנים).

דמי השתתפות בהוצאות: 15 ₪ לכל השבוע - אנא הירשמו מראש.

הרשמה במייל: raveitan@efrat.muni.il

או בהודעה כתובה ל: 050-4401459

בס"ד

חברים יקרים

בתקופה זו שלפני חג הפסח, כשכולנו עסוקים בהכנות לחג, חשוב שנזכור שישנם משפחות רבות בקרבנו שזקוקות לעזרתנו.

מצוות מעות חטיין (קמחא דכסחא) לא רק משמשת את המקבל אלא מוסיפה גם לנו, שנאמר, **"והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה שקט ובטח עד עולם"** (ישעיהו ל"ז).

תרומתכם תעזור למשפחות מקומיות רבות לחגוג את החג בצורה מכובדת. השנה, כ-150 משפחות באפרת יקבלו עזרה לקראת החג.

אנא תרמו ביד נדיבה!

ברכות לחג כשר ושמה,
הרב שלמה ריסקין
מרא דאתרא אפרת

Dear Friends

During the busy pre-Pesach period, when we are all occupied with our holiday preparations, we must also remember the many families in Efrat who need our help.

The mitzvah of Ma'ot Chitin or Kimcha d'Pischa — giving tzedaka to help the needy purchase Passover necessities — not only brings joy to the recipient but also benefits the giver, as it is written, **"The righteous deed shall bring peace, and the work of righteousness, eternal calm and security"** (Isaiah 32:17).

Your contribution will help local families celebrate the holiday with dignity. This year about 150 Efrat families will be receiving assistance. Please give generously!

With blessings for a Chag Kasher v'Sameach,
Rabbi Shlomo Riskin
Chief Rabbi of Efrat

Donate by credit card at www.chasdeiefrat.org
Shekel donations are tax deductible in Israel
Shekel donations are tax deductible in Israel
Online U.S. dollar donations are deductible in the U.S.

ניתן לתרום באמצעות כרטיס אשראי
באתר www.chasdeiefrat.org
התרומות פטורות ממס לפי סעיף 46
לפקודת מס הכנסה

טלפון 02-993-4151 | www.chasdeiefrat.org | chasdei.efrat@gmail.com

בס"ד

הציבור מוזמן
לדרשת שבת הגדול

מפי המרא דאתרא
הרב שלמה ריסקין

בנושא:

**האם מותר לנשים לנהל סדר פסח?
השלכות הלכתיות וקיומיות על מעמד האשה**

הדרשה תתקיים אי"ה בשעה 18:25

בשבת פרשת צו, ח' ניסן (24 למרחץ 2018)

**בבית הכנסת הרב תכליתי
בגבעת הרימון**

תפילת מנחה בשעה 18:00 בבית כנסת נטע בנימין